

Vlaams
Parlement

ingediend op **740** (2015-2016) – Nr. 3
26 juli 2016 (2015-2016)

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Jan Durnez en Vera Celis

over de nota van de Vlaamse Regering

ingediend door viceminister-president Hilde Crevits

over de uitbouw van het hoger beroepsonderwijs

en over de nota van de Vlaamse Regering

ingediend door viceminister-president Hilde Crevits

over volwassenenonderwijs als kansenederwijs.
Kansen op leren, integreren en kwalificeren,
een leven lang

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Kathleen Helsen.

Vaste leden:

Vera Celis, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, Kris Van Dijck, Miranda Van Eetvelde;

Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, Kathleen Helsen;

Ann Brusseel, Jo De Ro;

Caroline Gennez, Tine Soens;

Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

Peter Persyn, Grete Remen, Axel Ronse, Willy Segers, Ann Soete, Manuela Van Werde;

Caroline Bastiaens, Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers;

Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;

Katia Segers, Steve Vandenberghe;

Elke Van den Brandt.

Documenten in het dossier:

740 (2015-2016) – Nr. 1: Nota van de Vlaamse Regering

– Nr. 2: Verslag van de hoorzitting

742 (2015-2016) – Nr. 1: Nota van de Vlaamse Regering

INHOUD

I.	Inleidende uiteenzetting door Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs	4
1.	Uitgangspunten	4
2.	Volwassenenonderwijs	6
3.	Hoger beroepsonderwijs	11
II.	Bespreking.....	14
1.	Vragen en opmerkingen van de commissieleden	14
1.1.	Tussenkoms van Vera Celis.....	14
1.2.	Tussenkoms van Jos De Meyer	17
1.3.	Tussenkoms van Jo De Ro.....	17
1.4.	Tussenkoms van Elisabeth Meuleman	18
1.5.	Tussenkoms van Jan Durnez	20
1.6.	Tussenkoms van Caroline Gennez	21
1.7.	Tussenkoms van Koen Daniëls.....	24
1.8.	Tussenkoms van Kathleen Helsen	25
2.	Antwoorden van minister Hilde Crevits	26
2.1.	Algemene beschouwingen	26
2.2.	Antwoorden op de tussenkomsten over het volwassenenonderwijs	28
2.3.	Antwoorden op de tussenkomsten over het hoger beroepsonderwijs.....	32
3.	Slotreplieken	33
	Gebruikte afkortingen.....	36
	Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

Op donderdag 23 juni 2016 hield de Commissie voor Onderwijs een bespreking met minister Hilde Crevits over de door haar bij het Vlaams Parlement ingediende conceptnota's over de uitbouw van het hoger beroepsonderwijs (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 740/1) en over volwassenenonderwijs als kanseneducatie. Kansen op leren, integreren en kwalificeren, een leven lang (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 742/1). Ter ondersteuning van haar inleidende uiteenzetting maakte de minister gebruik van een powerpointpresentatie die terug te vinden is op de [dossierpagina](http://www.vlaamsparlement.be) van dit verslag op www.vlaamsparlement.be.

Doordat de beide conceptnota's minstens deels inherent met elkaar verbonden zijn, werden ze conform het Reglement van het Vlaams Parlement samen behandeld. Voorafgaandelijk aan de bespreking met de minister werd er op dinsdag 21 juni 2016 in de commissie ook al een hoorzitting gehouden met deskundigen (academici, onderwijsinspectie en onderwijsaanbieders) over deze conceptnota's (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 740/2 en *Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 742/2).

I. Inleidende uiteenzetting door Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs

Alvorens van start te gaan met haar uiteenzetting wil minister *Hilde Crevits* haar waardering uitspreken voor de uitgebreide en interessante input van de verschillende sprekers op de hoorzitting van voorgaande dinsdag. Hoewel ze er zelf niet kon bij zijn, hebben haar medewerkers de minister uitgebreid gebriefd over de verschillende tussenkomsten. Het is voor haar een grote meerwaarde om de reflecties van die zeer geëngageerde mensen, die met beide voeten in het veld staan, te kunnen meenemen bij de bespreking van de conceptnota's. Die input is overigens niet enkel van belang bij de verdere uitrol van de voorliggende conceptnota's. Ook in het hele proces dat aan de opmaak van de conceptnota's is voorafgegaan, is er intensief overleg geweest met de sector, de stakeholders en de belanghebbenden.

1. Uitgangspunten

De minister stelt vast dat we in Vlaanderen goed onderwijs hebben, wat keer op keer bewezen wordt door het vertrouwen dat de Vlaming erin koestert. Tegelijk blijkt echter dat niet iedereen momenteel de weg vindt naar de opleiding of opleidingsvorm die hem of haar het beste past. Dat is ook het geval in de sector van het volwassenenonderwijs, nochtans een sector die een cruciale rol speelt in het levenslang leren bieden aan volwassenen om zich blijvend te scholen. We stellen immers vast dat we net binnen deze sector met een vrij groot participatieprobleem zitten, qua levenslang en levensbreed leren en dit vooral op het vlak van het informeel en het non-formeel leren.

De minister verwijst dienaangaande naar wat professor Herman Baert zei tijdens de hoorzitting. De participatie in Vlaanderen is 7 percent, wat betekent dat we nog een heel eind verwijderd zijn van het Europese streefdoel van 15 percent. Om een en ander wat te nuanceren geeft minister Crevits tegelijk mee dat Vlaanderen tot de top drie behoort qua formele educatie. Voor wat het formeel leren betreft doet Vlaanderen het met andere woorden heel goed, maar qua informeel en non-formeel leren hinkt het achterop.

Op diezelfde hoorzitting verwees Koen Daniëls in een van zijn vragen ook naar de inspanningen van bedrijven en sectoren met betrekking tot het aanbieden van bij- en nascholingsmogelijkheden. Dat klopt natuurlijk, maar er zijn vooralsnog te weinig geschikte monitoringinstrumenten om ook deze inspanningen goed in

kaart te brengen. Professor Baert bevestigde overigens dat we heel wat inspanningen doen die niet in de statistieken terechtkomen. Ook de vraag hoe we precies moeten meten is dus van groot belang.

Naar aanleiding van het schoolverlatersrapport 2016 van de VDAB dat gisteren werd voorgesteld, kon overigens worden vastgesteld dat Onderwijs en de VDAB een verschillende definitie hanteren voor wie 'schoolverlater' is. De minister vindt dit geen goede zaak. Het ware haar inziens – alleen al om tot meer uitgezuiverde cijfers en een meer gerichte aanpak te komen – beter om die definities op elkaar af te stemmen.

Volwassenen participeren niet alleen weinig, ze geven ook aan dat ze geen leervraag hebben. Wat minstens zorgwekkend genoemd kan worden. Het antwoord dat professor Baert gaf op de vraag hoe we de participatiecijfers omhoog kunnen krijgen, moeten we volgens de minister dan ook goed in gedachten houden. Hij stelde: "In Vlaanderen missen we een leercultuur. Het maatschappelijk klimaat zit tegen. Onze zorgen zijn veiligheid, vluchtelingen, wij-zij-verhalen en kinderarmoede. Een dergelijk klimaat van bezorgdheid is geen klimaat om te leren. Voor zo'n klimaat is vrijheid, ademruimte en ruimte om te experimenteren nodig." Het is tegen die achtergrond dat we moeten nagaan hoe we de toekomst kunnen voorbereiden.

Ondanks het ongunstige klimaat, leveren onze centra voor volwassenenonderwijs en voor basiseducatie op vandaag echter al knap werk. Maar de context noopt er ons dus toe om nog meer in te zetten op het detecteren van leervragen, op het aantrekken van moeilijk bereikbare doelgroepen, op leerzorg en op maatwerk. Dit alles overigens ook om het mattheuseffect terug te dringen. Op de reeds genoemde hoorzitting werd daarover gesteld dat ervoor gezorgd moest worden dat de mensen de link konden leggen tussen hun dagdagelijkse situatie en het leren. Men moet zicht krijgen op de mogelijke leeruitkomsten om het leren echt naar waarde te gaan schatten.

Daarnaast mag ook het multiplicatoreffect van vormingskansen via de volwasseneneducatie niet worden onderschat. Alle onderzoeken wijzen immers uit dat als we erin slagen om mensen een eerste kwalificatie te bezorgen, de zin om meer te gaan leren een heel stuk groter wordt. Wie deelneemt aan het formele leergebeuren, zal doorgaans ook meer geneigd zijn het informele en non-formele leren uit te proberen. In dat kader verwijst de minister nog naar een project dat haar nauw aan het hart ligt. Het betreft met name een grootschalig Europees onderzoek – het GOAL-project – waarin er gezocht wordt naar succesfactoren om mensen toe te leiden naar het ruime aanbod in de volwasseneneducatie. Vooral de meest kwetsbare doelgroepen, die weinig leerkansen gehad hebben of hebben, maar die wel zouden kunnen krijgen aangezien alle nodige accommodatie voorhanden is, zouden naar een adequate leerhouding gebracht moeten kunnen worden. De resultaten van het project worden verwacht in 2017.

Dat is ook de stap die men wil zetten via de voorliggende conceptnota's, waarin antwoorden gezocht worden op de uitdagingen die er zijn. Er moet daarbij ook terdege rekening gehouden worden met de bestaande context. Het huidige onderwijslandschap – ook binnen hbo5 – is versnipperd, hetgeen zo'n verdere kwaliteitsstap niet makkelijker maakt.

Door het volwassenenonderwijs en het hoger beroepsonderwijs (en ook de lerarenopleiding, waarover volgende week in deze commissie gesproken zal worden) sterker te positioneren en scherper te profileren in het onderwijslandschap, laten we ieders eigenheid, focus en expertise duidelijker naar voor komen. Het is de bedoeling om zo ons landschap duurzaam en helder te hertekenen, om

elk niveau slagkrachtiger te maken om de eigen expertise meer te laten renderen en nog betere resultaten neer te zetten.

Minister Crevits komt dan tot de kwestie van de timing. Ze laat daarbij opmerken dat verandering in onderwijsmateries altijd eerst een hele hoop regelgevend werk vergen. Daar kan nu mee begonnen worden. Het decretale werk wil de minister deze legislatuur zeker afronden, zodat alle veranderingen uiterlijk tegen 1 september 2019 hun definitieve vorm gekregen kunnen hebben. Dit geeft de sector uitgebreid de tijd om deze veranderingen mee voor te bereiden en het betekent ook dat de hervormingen in continu overleg met het werkveld zullen kunnen verlopen. Ook vanuit het oogpunt van het personeel is dit belangrijk, aangezien de wijzigingen aan het landschap ook voor hen gevolgen zullen hebben. Die transitie moet dus goed begeleid worden.

2. Volwassenenonderwijs

De minister benadrukt dat het hierbij ook gaat om een verhaal van kansen geven en om het optimaal benutten van talenten. Kansen voor iedere jongere of volwassene die zijn leerloopbaan verder wil uitbouwen of een nieuwe richting wil geven. Tweede kansen voor wie zijn leven en/of zijn loopbaan een nieuwe wending wil geven. Maar – en dit pleegt men wel eens te vergeten – evenzeer eerste kansen of keuzes voor wie zijn talenten pas ontdekt en verder wil ontwikkelen. De hervorming van het volwassenenonderwijs is dus ook een krachtig verhaal over de versterking van de emancipatorische rol en de emancipatorische kracht van ons onderwijs.

Minister Crevits licht daarna toe hoe de hervorming van het volwassenenonderwijs gestalte zal krijgen. Ze wijst er daarbij op dat ons secundair volwassenenonderwijs op vandaag al meer dan 300.000 cursisten bereikt en ook aan 90.000 mensen Nederlands geeft. Het gaat dus wel degelijk over een erg omvangrijke groep. De centra voor volwassenenonderwijs en de centra voor basiseducatie vormen samen ons 'kansenonderwijs'. Ze bieden nieuwe kansen voor mensen die hun diploma secundair onderwijs willen behalen of zich professioneel willen heroriënteren. Ze geven stimulerende kansen voor mensen die op zoek zijn naar een baan. Ze geven integratiekansen om Nederlands te leren en het geletterdheidsniveau te verhogen. En ze bieden brede ontplooiingskansen om een set aan competenties uit te breiden. Het kansenonderwijs vormt op die manier een hefboom voor maatschappelijke integratie en sociale vooruitgang.

Daarbij wijst minister Crevits er nog op dat we ook niet uit het oog mogen verliezen dat we hier doorgaans niet de doorsnee volwassen leerder mee bereiken. Nog te weinig mensen hebben of herkennen een leervraag. Hetgeen, zoals gezegd, een van de hoofdredenen is waarom we ons volwassenenonderwijs willen versterken door het wegwerken van een aantal drempels die op vandaag verhinderen dat centra volop aan de slag kunnen gaan met die cursisten waarvoor ons onderwijs het grootste verschil kan maken. Als voorbeelden van dergelijke drempels haalt de minister het financieringssysteem en het personeelsstatuut aan, die niet goed aangepast zijn aan het modulair en flexibel volwassenenonderwijs.

De minister komt dan tot de grote uitdagingen voor de toekomst. Doordat we langer leven – hetgeen vanzelfsprekend een goede zaak is – wordt ook levenslang leren van groter belang. Dit vloeit voort uit het feit dat we langer zullen werken, dat er meer migratie is, dat er een grotere nood is aan digitale geletterdheid en uit de stijgende vraag naar een goede invulling van zorgberoepen. Op al deze aandachtspunten moet mee via levenslang leren een antwoord geboden kunnen worden.

We zien tegelijk ook dat er steeds minder plaats is op de arbeidsmarkt voor laaggeschoolden, terwijl vier op de tien jongeren nu laaggeschoold op de arbeidsmarkt komen. Nog maar gisteren stond in de kranten te lezen dat de jobkansen van laaggeschoolde jongeren en volwassenen afnemen en dat maar liefst één op drie van de ongekwalificeerde schoolverlaters in juni 2015 werkloos was. Positief is wel dat deze groep daalt. Vorig jaar had 11,7 percent van de schoolverlaters van juni 2014 geen werk, daar waar dat het jaar voordien nog 12,5 percent was. Spijts deze lichte verbetering blijft het hier hoe dan ook om een uitermate kwetsbare groep gaan. Het behalen van een diploma blijft dus wel degelijk belangrijk. Daarin slagen is een bewijs van bereikte competenties, zoals op de hoorzitting van afgelopen dinsdag ook werd bevestigd door Anne Mees van de Federatie Tweedekansonderwijs Vlaanderen.

Bovendien heeft één op zeven Vlamingen – dat wil zeggen een half miljoen mensen – te weinig geletterdheidscompetenties. Een diploma halen, een job vinden, op je eigen benen staan wordt zo al snel een hele opgave. Vandaar ook de duidelijke boodschap vanuit het veld (de Vlor) om van een geïntegreerd geletterdheidsbeleid een prioriteit te maken. Iets waar de minister het volmondig mee eens is. Vandaar ook dat de CVO's en de CBE's vooral in deze richting versterkt zullen worden.

Los van de hoger reeds geschetste problemen en uitdagingen, heeft ons volwassenenonderwijs ook grote troeven. Zijn modulaire organisatie levert sneller succeservaringen op, hetgeen motiverend is voor degene die er les volgt. Daarnaast is het ook lokaal ingebed, het is flexibel, het is laagdrempelig en het is kwalitatief breed qua aanbod.

Zoals hoger reeds aangehaald, blijft de wijze van organisatie echter ook een pijnpunt, aangezien deze onvoldoende toelaat om volledig op de behoeften van de cursisten in te spelen. De minister verwees in dat opzicht reeds naar het financieringssysteem en de personeelsregeling. De centra vragen ook meer autonomie en een sterker beleidsvoerend vermogen. Het landschap is overigens al volop in beweging. Zo hebben bijvoorbeeld nogal wat centra fusieplannen, waarbij ze echter op een regelgeving botsen die dat niet toelaat.

Wat zijn dan de bouwstenen voor een vernieuwd volwassenenonderwijs? De meerwaarde van de centra staat buiten kijf. De onderwijsinspectie verwees dinsdag in haar uiteenzetting echter ook naar het feit dat de centra nu een beetje van alles moeten doen. Ze stelde ook vast dat centra die een duidelijke beleidskeuze maken en zich zichtbaar profileren een betere kwaliteit bieden. De centra de kans geven om een duidelijke focus te kiezen, is dan ook de kern van de op stapel staande hervorming.

In de gesprekken die gevoerd worden met de sector en de signalen die de minister bereiken, wordt nog heel vaak gewag gemaakt van 'het rest-CVO' of 'wat er nog over blijft van de CVO's'. De minister wil dan ook benadrukken dat ze een groot begrip heeft voor de zorgen van de sector. Ze ontkent daarbij niet dat het nieuwe schema dat ze in gedachten heeft voor het volwassenenonderwijs inderdaad een aantal veranderingen teweeg zal brengen, maar betreurt wel de ietwat negatieve invalshoek waarbij de centra zichzelf bestempelen als een soort 'rest-CVO'. Ze wijst er daarbij op dat 90 percent van het op vandaag bestaande aanbod ook in de toekomst behouden zal blijven binnen het volwassenenonderwijs (CVO's en CBE's). Het is dus uitdrukkelijk niet de bedoeling van deze oefening om de centra te ontmantelen of vleugellam te maken. Het is integendeel de bedoeling dat ze in de toekomst meer kunnen focussen.

Voor de centra voor basiseducatie betekent dat opleiden met de focus op een brede geletterdheid en mensen sterk maken om met beide voeten in de

maatschappij te kunnen gaan staan. Daarvoor is een geïntegreerde aanpak noodzakelijk, waarbij de lerende centraal staat. Dat bleek ook onlangs nog uit het GIA-rapport.

Voor de centra voor volwassenenonderwijs betekent dat kansen geven op duurzame competenties die breed inzetbaar zijn, bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt. Kansen ook voor persoonlijke ontwikkeling en kansen op een succesvolle integratie.

Het volwassenenonderwijs van morgen zal dus wel degelijk zijn unieke troeven en expertise behouden, waaronder zijn modulaire organisatievorm. Door het landschap te versterken, het financieringssysteem te hervormen en de personeelsregelgeving aan te passen, moeten de instellingen – CVO's en CBE's – meer autonomie krijgen, zodat ze beter kunnen inspelen op de behoeften van de cursisten.

De minister zoomt daarna kort in op elk van de drie genoemde bouwstenen. Ze gaat daarbij eerst in op het toekomstige landschap van het volwassenenonderwijs

Schaalvergroting wordt makkelijker gemaakt, door het wegschrijven van de werkingsgebieden zodat centra aan schaalvergroting kunnen doen over de grenzen van de huidige werkingsgebieden heen. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan een vraag die al heel lang leeft bij het veld. Er moet trouwens worden geconstateerd dat er de facto al heel wat beweegt op het veld. Centra hebben al fusieplannen, maar botsen nu nog op de belemmerende regelgeving. De minister specificeert dat er daarbij wel aandacht zal zijn voor de inzetbaarheid van het personeel, zodat dezelfde personeelsleden niet ingezet worden van in De Panne tot in Maaseik. Dergelijke situaties moeten te allen prijze worden vermeden. Om dergelijke negatieve implicaties voor het personeel te vermijden zal er nauw overleg zijn met de sociale partners.

Tegelijk wordt er wel een voldoende kritische massa vooropgesteld, waarbij bijvoorbeeld de rationalisatienorm van 120.000 uren-cursist (de huidige ondergrens om in aanmerking te komen voor financiering of subsidiëring) wat zal worden opgetrokken. Hoe hoog die norm precies zal liggen, is nu nog niet geweten. Momenteel worden er een aantal simulaties uitgewerkt, om de impact voor de CVO's in kaart te brengen. De minister verwijst dienaangaande naar de uitspraken van Tony Bastijns (van het CVO Hoger Instituut der Kempen) tijdens de hoorzitting van afgelopen dinsdag. Die stelde dat schaalvergroting en grotere besturen – waaraan dus verschillende centra deelnemen – aan centra de mogelijkheid moeten geven om voldoende middenkader uit te bouwen. Dit geeft ook perspectieven om specialisatie mogelijk te maken.

Een belangrijke incentive daarbij is dat centra die willen fuseren daarvoor niet langer gesanctioneerd zullen worden, bijvoorbeeld door het verlies van een directiefunctie. Daartoe zouden de functies lineair worden berekend volgens de schaalgrootte, hetgeen moet toelaten de middelen in kwestie te gebruiken om een goed middenkader uit te bouwen.

Wat de inplanting van het aanbod betreft, wil men een verdere versnippering tegengaan, evolueren naar een meer rationele inbedding en centra de kans geven zich duidelijk te profileren. Daarbij zullen de regionale en laagdrempelige inbedding goed worden bewaakt.

Het is ook de bedoeling om een nieuwe programmatieprocedure uit te werken, waarbij de CVO's onderwijsbevoegdheid krijgen voor clusters van inhoudelijk verwante opleidingen die ze op het niveau van de vestigingsplaats kunnen

inrichten. Dat betekent tegelijk ook een administratieve vereenvoudiging omdat ze dan niet langer voor elke opleiding de hele programmatieprocedure moeten doorlopen, maar onmiddellijk onderwijsbevoegdheid krijgen voor de hele cluster van inhoudelijk verwante opleidingen. In dat verband verwijst minister Crevits naar een uitspraak van mevrouw Steverlynck van de onderwijsinspectie, die op de hoorzitting stelde dat er nood bestaat aan het clusteren van opleidingen, zodat men kan komen tot een bundeling van de expertise. CVO's bieden nu immers te vaak alle opleidingen aan, waardoor er opnieuw versnippering ontstaat en het aanbod qua inplanting inboet aan rationaliteit.

Een tweede bouwsteen waar de minister het over wil hebben is een nieuw financieringssysteem voor het volwassenenonderwijs.

Het huidige financieringssysteem dateert uit 2007 en is toe aan een upgrade. Dit blijkt duidelijk uit het bouwstenenadvies van de Vlor en uit het GIA-rapport van de onderwijsinspectie.

De minister overloopt daarop de verschillende wijzigingen die men wil aanbrengen aan het systeem. Vooreerst wil ze werk maken van een stabiel en voorspelbaar kader, waardoor de centra een gedegen en kwaliteitsvol beleid kunnen uitwerken. Nu legt de Vlaamse Regering elk jaar opnieuw een groeinorm vast, waardoor het voor de centra moeilijk is om een beleid op middellange termijn te plannen.

In een modern volwassenenonderwijs, dat per definitie uitgaat van flexibiliteit en trajecten op maat, is het ook onlogisch om nog langer te werken met het financieringscriterium 'regelmatige aanwezigheid van de cursist'. Iets wat in 2013 ook al werd opgemerkt door het Rekenhof. Daarenboven bezorgt dit criterium de centra onnodig veel planlast. De herziening van dit criterium past dus ook ten volle in het kader van de operatie Tarra.

Als alternatief financieringscriterium wordt een combinatie van in- en outputfactoren vooropgesteld, waarbij de input iets zwaarder zal wegen dan de output. De doelstelling is om centra te stimuleren om volop in te zetten op trajectbegeleiding en kwalificatiegerichte trajecten.

Daarnaast wil de minister aan maatschappelijk prioritaire opleidingen en bepaalde cursistenkenmerken in de berekening een hoger gewicht geven, zodat de centra de nodige beleidsvoerende ruimte krijgen om trajecten op maat voor deze cursisten op te zetten. Nog tijdens de hoorzitting van afgelopen dinsdag werd gezegd dat centra die vanuit een sterk beleid en persoonlijke trajecten voor de cursisten een gedegen beleid inzake elders verworven competenties hebben uitgebouwd, op heden daarvoor eigenlijk worden afgestraft, omdat ze uiteraard niet omkaderd worden voor de lessen waarvoor ze cursisten vrijstellen. Deze discrepantie wil de minister wegwerken door ook het EVC-beleid van de CVO's mee een plaats te geven in de financiering.

Wat dan de inschrijvingsgelden betreft, wil men absoluut een verminderde bijdrage voor de meest kwetsbare cursisten behouden. Er wordt daarbij wel bekeken of men de inschrijvingsgelden voor verschillende types van opleidingen kan laten verschillen. Ook wil men cursisten responsabiliseren, bijvoorbeeld ingeval ze een aantal jaren dezelfde module tegen dezelfde kostprijs volgen. Dat kan dan door een beperking op te leggen aan het aantal keren dat een cursist binnen eenzelfde periode aan het gewone tarief voor dezelfde module kan inschrijven.

Een dynamisch personeelsbeleid vormt de derde bouwsteen van het vernieuwde systeem. De minister preciseert dat ze, wat het personeel betreft, de dynamiek

en de flexibiliteit die eigen zijn aan de sector, wil vertalen in een kader dat meer aangepast is aan de noden van de cursist en aan de organisatievorm van het volwassenenonderwijs. De rode draad daarbij is dat het personeelsbeleid voor de CVO verankerd blijft in de bestaande decreten rechtspositie, waarbij er echter wel aanpassingen zullen worden doorgevoerd om beter tegemoet te komen aan de specificiteit die het volwassenenonderwijs kenmerkt. De basisprincipes van het personeelsstatuut worden dus niet in vraag gesteld, maar er worden wel enkele maatregelen voorgesteld voor de CVO's.

Vooreerst stelt zich daarbij het probleem dat de huidige indeling van de vereiste en voldoende geachte bekwaamheidsbewijzen op niveau van de – ongeveer 4500 – modules zeer complex geworden is, hetgeen ertoe leidt dat het personeelsbeleid van de centra beknot wordt. Van die versnippering van bekwaamheidsbewijzen (door sommige leden wel eens aangeduid als 'het telefoonboek'), wil men dus af door te evolueren naar een bredere en meer geclusterde definiëring van bekwaamheidsbewijzen.

Tweedens wordt het recht op vast benoemingen behouden, maar wordt er ook bekeken of er – ten voordele van een flexibel, modulair aanbod – een maximum-percentage vooropgesteld kan worden. Ook de prestatieregeling van een personeelslid in het volwassenenonderwijs moet voldoende flexibel zijn. Om het volledige takenpakket zichtbaar te maken, zou men dan ook willen uitgaan van een totale opdracht waarbij ook het weekend-, dag- en avondaanbod duidelijk omschreven wordt. Dit is enigszins vergelijkbaar met de centrumopdracht in de basiseducatie.

Daarbij aansluitend wil men ten derde ook de vakantieregeling versoepelen door het recht op vakantie los te koppelen van de huidige, vaste schoolvakantieperiodes, zonder daarbij afbreuk te doen aan het recht op vakantie voor de personeelsleden. De minister beseft dat dit gevoelig ligt, maar als men wil evolueren naar een laagdrempelig en het hele jaar door toegankelijk aanbod, dan moet dit toch mee worden bekeken.

In het kader van de bestuurlijke schaalvergroting wordt verder ook bekeken welke voordelen, onder meer op personeelsvlak, ook van toepassing kunnen zijn op het volwassenenonderwijs.

Voor de centra voor basiseducatie worden de afspraken uit cao III uitgevoerd, met het oog op een eigen rechtspositieregeling van de basiseducatie. De minister geeft dienaangaande mee dat men reeds vrij ver gevorderd is en dat het de bedoeling is dat het statuut uiterlijk op 1 september 2018 in werking zou treden.

Ze benadrukt dat al die hervormingen enkel realiseerbaar zijn in nauw en zorgvuldig overleg met het veld, de verschillende stakeholders en de sociale partners.

Qua timing is het de bedoeling dat tegen 1 september 2017 de werkingsgebieden zouden zijn weggeschreven en de programmatieprocedure hervormd. Het decreet dat dit mogelijk zal maken, moet begin 2017 klaar zijn. Dit is nodig om de centra voldoende tijd te geven om zich goed voor te bereiden. De timing voor de rationalisatienorm is één jaar langer, namelijk 1 september 2018. Op dat moment kan ook het statuut van de basiseducatie van start gaan. En ten slotte zou tegen 1 september 2019 de hele hervorming ingang moeten vinden. Minister Crevits wijst er ten overvloede op dat het hier om een behoorlijk strakke timing gaat. Desalniettemin wil ze het overleg alle kansen geven en wil ze ook de inhoudelijke discussie ten volle laten spelen. Ze heeft er echter vertrouwen in dat de oefening (ondanks haar grote omvang) tot een goed einde gebracht zal kunnen worden.

3. Hoger beroepsonderwijs

Minister Hilde Crevits komt dan tot het gedeelte van haar uiteenzetting dat betrekking heeft op het hoger beroepsonderwijs. Ze wijst er daarbij op dat toen het hbo in 2009 – dus al bij al nog niet zo lang geleden – ontstond, het expliciet de naam hoger beroepsonderwijs meekreeg. Dit maakte dus ab initio duidelijk dat het hier wel degelijk om een vorm van hoger onderwijs gaat, aansluitend bij de bachelor (niveau 6), de master (niveau 7) en het doctoraat (niveau 8) en boven het secundair onderwijs (niveau 4). Het gaat dus om een soort tussenpositie, die zich onmiskenbaar op het niveau van het hoger onderwijs situeert.

In eerste instantie zouden zowel hogescholen, CVO's als secundaire scholen een aanbod uitbouwen. Reeds in 2010 echter, formuleerde het Vlaams Parlement – in het kader van het levenslang leren – de aanbeveling om de eindverantwoordelijkheid te situeren bij de hogescholen, mits duidelijke afspraken met de centra voor volwassenenonderwijs en de universiteiten (motie van 8 juli 2010). Een volgende stap bestond er dan ook in dat sinds 1 september 2014 de diploma's van gegradueerde enkel nog kunnen worden uitgereikt wanneer een CVO of secundaire school voor de hbo5-opleiding een samenwerkingsverband heeft met een hogeschool.

Met de voorliggende conceptnota wil de minister een volgende stap zetten, waarbij hbo een volwaardig onderdeel van het hoger onderwijs zal worden en dit niet alleen qua organisatie, maar ook met een volwaardig studentenstatuut en een uitgebouwd opleidingsaanbod.

Op vandaag de dag is er een belangrijke groep jongeren bij wie de competenties niet of niet voldoende gevaloriseerd worden. Hbo5 kan voor hen een ambitieuze en aantrekkelijke studiekeuze zijn. Vanuit de arbeidsmarkt is er overigens ook een duidelijk vraag naar beroepsgerichte professionals, zowel in de technologie als in andere sectoren. Een sterk hbo5 kan dus mee een antwoord bieden op de uitdagingen van de toekomst.

Daarnaast dient ook vastgesteld dat in de professionele bacheloropleidingen jaarlijks ongeveer 5000 studenten afhaken na één jaar. Dat betekent dus dat 20 percent van die starters na één jaar terug uit het hoger onderwijs verdwijnt. Na nog een jaar, haakt nog eens 10 percent van de starters af. Een hbo5-opleiding zou voor sommige van deze jongeren dus waarschijnlijk een betere studiekeuze vormen. Dat werd tijdens de hoorzitting van eergisteren overigens ook bevestigd door Toon Martens die stelde dat naar zijn inschatting ongeveer 20 percent van zijn eerstejaars beter gestart zou zijn in een hbo5-richting.

Heroriënteren naar hbo5 behoort op vandaag weliswaar ook al tot de mogelijkheden, maar de opleidingen in kwestie zijn te weinig bekend of spreken de jongeren – door de manier waarop ze georganiseerd zijn – niet echt aan. Van voltijds student moet men immers plots avondonderricht gaan volgen en heeft men ook geen recht meer op een studietoelage. Dat laatste is met name relevant omdat het vaak gaat over jongeren uit lager geschoolde milieus, voor wie die hbo5 een opstap kan zijn om mogelijks later ook nog door te stromen naar een bacheloropleiding. Voor de minister is het duidelijk dat het hoger beroepsonderwijs een springplank kan zijn om wél te gaan studeren, wél een diploma hoger onderwijs te behalen en zo de basis te leggen voor betere kansen op de arbeidsmarkt en levenslang leren.

Minister Crevits komt dan tot de bouwstenen van de vernieuwde opleidingsvorm. Ze laat daarbij voorafgaandelijk opmerken dat er hic et nunc nog niet wordt ingegaan op de hbo5-opleiding verpleegkunde. In dat dossier is immers een jaar uitstel gevraagd om goed en zorgvuldig tewerk te kunnen gaan. Het ware

onverstandig om twee hervormingen tegelijk te willen doen. De hbo5-opleiding verpleegkunde moet nu eerst haar vaste plaats krijgen in de zorg. Zolang dat nog niet is uitgeklaard, is het vrij zinloos om reeds organisatorische hervormingen door te voeren. Los daarvan, benadrukt de minister dat het wel degelijk haar bedoeling is om in de toekomst de leerladder voor verpleegkunde te behouden, met dus verpleegkundigen op niveau 5 en niveau 6. Daar kan geen twijfel over bestaan. Momenteel loopt daarover overleg met de andere regio's, met de federale minister van Volksgezondheid Maggie De Block en met de hele betrokken sector.

Een van de belangrijkste bouwstenen voor het vernieuwde hbo5 bestaat erin dat het een volwaardig onderdeel van het hoger onderwijs wordt. Het aanbod dat nu in de CVO's bestaat, krijgt een plaats naast de bachelor- en masteropleidingen, waardoor het een extra toegangspoort tot het hoger onderwijs wordt. De bedoeling hiervan is ons hoger onderwijs verder te democratiseren en tegelijk ook een krachtig antwoord te bieden op een reële vraag naar hooggeschoolde beroepsprofielen. De minister preciseert daarbij dat het – zoals ze ook al gezegd heeft op een bijeenkomst met de VLHORA – niet haar bedoeling is om hiermee een soort 'bachelor light' in het leven te roepen. Ze wil aan hbo5 een volwaardig inhoudelijk profiel geven, waarmee het een unieke positie inneemt en de jongeren (of ouderen) die het volgen sterker maakt.

Er wordt ook een volwaardig studentenstatuut voorzien voor hbo5-studenten, waardoor ze ook toegang krijgen tot studietoelagen en studentenvoorzieningen. Rond de verschillende tariefstructuur voor het inschrijvingsgeld wordt nog verder onderzoek gedaan, zodat studenten die slechts een beperkt aantal modules opnemen niet worden afgestraft.

Het opleidingsaanbod moet verder worden uitgebouwd, zodat het beter aansluit bij het hoger onderwijs, maar tegelijk moet ook de eigenheid van hbo5 blijvend worden gegarandeerd. De opleidingen situeren zich duidelijk op niveau 5 van de kwalificatiestructuur. De minister verwijst dienaangaande naar artikel 6 van het decreet van 30 april 2009 betreffende de kwalificatiestructuur, waar duidelijk het verschil wordt aangegeven met niveau 6 (bachelor), maar ook met niveau 4 (secundair). Tweedens zijn het beroepsgerichte opleidingen. Daarom sluiten ze aan bij de beroepskwalificaties en verschilt de procedure om te komen tot onderwijskwalificaties ook met die van de bachelors. De SERV wijst terecht op het belang van die beroepskwalificaties. De Vlor en de hogescholen, van hun kant, wijzen – eveneens terecht – op de moeizame 'koninklijke weg' om van beroepskwalificaties tot onderwijskwalificaties te komen. Vandaar ook dat de keuze gemaakt werd om de beroepskwalificaties te hanteren als de basis, maar via de procedure tot actualisatie en het uitschrijven van leerresultaten moet de 'koninklijke weg' efficiënter worden. De zaken met betrekking tot programmatie en omvorming worden nu verwerkt in een decreet, zodat de sector al zeer binnenkort aan de slag kan om het aanbod om te vormen. Dat laatste staat overigens al sinds 2009 op de planning. Ook het grote aandeel werkplekleren (minimaal een derde) bevestigt de beroepsgerichtheid.

Het is ook uitdrukkelijk de bedoeling om het aanbod niet te verschrallen. De huidige fijnmazige spreiding wordt behouden, evenals de flexibele organisatie voor de cursisten. Nogal wat van die cursisten combineren de opleiding immers met een job. Tegelijk moet er ook over gewaakt worden dat er geen proliferatie optreedt. De onderwijsbevoegdheden in het volwassenenonderwijs zijn anders geregeld dan in het hoger onderwijs, zoals men kan vaststellen uit de kaart die is opgenomen op pagina 6 van de conceptnota. Op dit ogenblik worden dan ook de nodige maatregelen uitgewerkt om het aanbod rationeel te houden en toch maximaal af te stemmen op de noden van de regionale arbeidsmarkt en de cursisten. Dat is meteen ook een oefening in macrodoelmatigheid en rationalisa-

tie, die overigens ook ten algemenen titel wordt uitgevoerd voor het hele hoger onderwijs. De minister geeft dienaangaande nog mee dat het in sommige presentaties lijkt alsof het hele aanbod nog door elkaar geschud moet worden, terwijl er toch geredelijk mag worden aangenomen dat de CVO's binnen hun huidige vrijheden omtrent het aanbod ook wel degelijk al rekening houden met de vraag. Tijdens de hoorzitting werden er hierover door enkele sprekers – onder andere Goedele Verhaeghe – ook concrete voorstellen gedaan. Die zijn echter nog niet verder afgetoetst binnen het platform, waar ze toch nog eens onder de loep genomen zullen moeten worden. Onder andere het voorstel om met een soort 'jetons' te werken, dreigt de concurrentie nog meer aan te wakkeren. Qua territoriale spreiding is het wel degelijk de bedoeling om voldoende fijnmazig te blijven werken, hetgeen mee impliceert dat hbo5 ook in de meer landelijke gebieden behouden blijft. Het hbo5-aanbod zal dus zeker niet worden beperkt tot een grootstedelijke context. Zulks kan worden geregeld via het inbouwen van specifieke parameters.

De dubbele focus wordt versterkt, door een aantrekkelijke studiekeuze te bieden aan generatiestudenten, terwijl tegelijk ook de focus op volwassen zijinstromers behouden blijft.

Hoewel de hogescholen al flink wat ervaring hebben met flexibele trajecten, benadrukt de minister dat ze voor het hbo5 de handen in elkaar zullen moeten slaan met de CVO's, wier specifieke expertise in deze onontbeerlijk is. Die laatste weten immers bij uitstek hoe men een modulair opgevat aanbod moet organiseren, voor een zeer heterogene doelgroep, 's avonds en in de weekends. Idem voor het personeel dat hierin ervaring heeft opgebouwd. De nodige transitie zullen dus volvoerd moeten worden, om ervoor te zorgen dat de toekomstige versmelting op een goede wijze kan verlopen.

In verschillende reacties werd ook verwezen naar de kwestie van de middelen. De conceptnota bevat nu al het principe dat hbo5 gefinancierd zal worden op het niveau van professionele bachelors. Dat is ook nodig als het volwaardig moet zijn en de heroriëntering niet gehinderd wordt door financiële overwegingen. Dat principe geldt uiteindelijk bij de overheveling van de middelen die nu in het volwassenenonderwijs gegenereerd (zullen) worden. Het spreekt daarbij voor zich dat er zeer zorgvuldig zal moeten worden bekeken hoe een en ander gerealiseerd kan worden. Wat de studiebeurzen betreft, zijn er, zoals hoger reeds aangehaald, in het kader van de openendfinanciering sowieso al middelen voorzien voor de openstelling naar hbo5-studenten.

Anticiperend op de uitbouw van hbo5 wordt er ondertussen ook al volop in geïnvesteerd. Bovenop de groeinorm werden er voor het hbo5 volgend schooljaar ongeveer 41.000 leraarsuren extra toegekend aan de CVO's, wat neerkomt op ongeveer 52 voltijdse lesgevers. En dat komt dan nog eens bovenop de anderhalf miljoen euro die bij de begrotingsopmaak 2016 al werd toegekend aan de hogescholen voor de samenwerkingsverbanden hbo5. De reeds gedane en nog geplande investeringen tonen dus zonneklaar aan dat het ons menens is met de uitbouw van hbo5.

Voor wat de onderwijsniveaus na de hervormingen betreft, verwijst de minister naar het overzichtsschema op de laatste slide van haar powerpointpresentatie.

Door het volwassenenonderwijs en het hoger beroepsonderwijs (inclusief de lerarenopleiding die het voorwerp zal uitmaken van een volgende bijeenkomst) beter te positioneren en scherper te profileren in het onderwijslandschap, kan ieders eigenheid, expertise en focus ten volle aan bod komen. De hele operatie zorgt voor een meer logische indeling van het landschap, zowel voor het volwassenenonderwijs als het hoger onderwijs. Die duidelijke structuren zijn in

de eerste plaats beter voor de studenten en cursisten die anders door het bos de bomen niet meer dreigen te zien. Tegelijk moet dit ook hun toekomstkansen verbeteren.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

1.1. Tussenkomst van Vera Celis

Vera Celis zal in haar tussenkomst eerst ingaan op het volwassenenonderwijs en daarna op het hoger beroepsonderwijs. Ze verwijst ook naar de hoorzitting van dinsdag 21 juni 2016, waar ze heel wat extra informatie heeft gekregen over de voorliggende kwesties.

1.1.1. Volwassenenonderwijs

Het dossier van de hervorming van het volwassenenonderwijs ligt haar nauw aan het hart. Nog niet zo heel lang geleden noemde men dit het 'onderwijs voor sociale promotie' of het 'tweedekansonderwijs'. Twee termen die in wezen behoorlijk goed uitdrukken waar het hier in essentie over gaat. Het betreft hier zonder meer de belangrijkste opleidingsvorm voor mensen zonder kwalificatie, die overigens ook heel vaak zonder werk zitten. Ze kan niet genoeg benadrukken hoe belangrijk het is om voor de doelgroep van deze onderwijsvorm maximale kansen te creëren. Kwetsbare cursisten perspectief bieden, moet de basisfilosofie van het volwassenenonderwijs zijn. Het volwassenenonderwijs heeft sinds zijn ontstaan ook een hele evolutie ondergaan. Een van de factoren die hiertoe geleid hebben, is het feit dat er tegenwoordig heel veel niet-Nederlandstaligen zijn. Ook het cursusaanbod is met de tijd mee veranderd en is zeer divers geworden. Recente cursussen gaan bijvoorbeeld over het omgaan met tablets en smart-phones en het talenaanbod is uitgebreid van de klassiekers (Frans, Engels, Duits, Italiaans en Spaans) naar Turks en Arabisch. In totaal zouden er zo al niet minder dan zeventien talen worden aangeboden.

Naast het aanbod is er ook een sterke evolutie geweest in de manier van onderwijs verstrekken. Nog afgezien van mensen met mobiliteitsproblemen, hebben veel mensen het ook te druk op het werk of in hun gezin om op een reguliere manier (op een onderwijscampus) onderwijs te volgen. Voor hen is er afstandsonderwijs opgezet, hetgeen hen toelaat om toch een kwalificatie te halen en levenslang te blijven leren. Tijdens de hoorzitting werd – tot tevredenheid van de spreekster – bevestigd dat quasi elk centrum zich inzet om afstandsonderwijs mogelijk te maken. Met name professor Herman Baert heeft hierover een aantal interessante opmerkingen gemaakt. Zo geeft de Adult Education Survey aan dat Vlaanderen op het vlak van formele educatie tot de top drie van Europa behoort. Iets wat ook de minister bevestigd heeft in haar toelichting.

Het lid gaat daarna wat dieper in op een paar meer specifieke elementen. Vooreerst wil ze het daarbij hebben over de planlast. Dat vormt een probleem en een werkpunt op alle onderwijsniveaus. In de conceptnota heeft men daar ook oog voor. Zo onder ander bij de clustering van opleidingen, waar centra geen individuele aanvraagprocedures voor opleidingen meer zullen moeten volgen. Mogelijks heeft de minister nog andere maatregelen in gedachten om de toch nog steeds uiterst omvangrijke papierberg verder te laten slinken. Dat moet voor iedereen die met onderwijs bezig is een bekommernis zijn.

Wat het financieringssysteem betreft, heeft de minister de nieuwe berekeningswijze in haar algemeenheid al goed uiteengezet. Bijkomend had Vera Celis echter ook graag vernomen wat de minister precies bedoelt met haar overweging om de referteperiodes te verlengen, ten einde meer rust en duidelijkheid te creëren bij het voorbereiden van het nieuwe schooljaar. Momenteel wordt de berekening van de middelen gebaseerd op een referteperiode van één jaar. Welke langere termijn heeft de minister voor ogen en zullen de centra bij een eventuele verlenging van de referteperiode nog voldoende kunnen inspelen op eventuele fluctuaties in de cursistenstromen?

Een volgend punt betreft de coördinatie-uren. Dat vormt al lang een uitermate ergerlijke kwestie. Prima facie lijkt hierover niets terug te vinden te zijn in de conceptnota. Op heden kan een centrum maximaal 3 percent van de leraarsuren aanwenden voor andere opdrachten dan onderwijsopdrachten, tenzij daarover een akkoord wordt bereikt in het lokaal comité. Het Rekenhof formuleerde in een rapport ook al enige bezorgdheid aangaande de aanwending van die coördinatie-uren. En uit cijfers die hier in het verleden al werden opgevraagd, moet ook blijken dat sommige centra dat maximumpercentage riant overschrijden. Zelfs cijfers van 50 percent werden al eens vastgesteld. Cijfers over de meest recente jaren tonen aan dat er weliswaar sprake is van beterschap, maar al bij al blijft het een zorgelijke kwestie. Vandaar dan ook de vraag van het lid of de minister van plan is om ook in het nieuwe financieringssysteem nog gebruik te maken van het stelsel van de coördinatie-uren en, zo ja, of er dan minstens maatregelen voorzien zullen worden om een en ander toch wat meer sluitend te maken.

Ook met betrekking tot de inschrijvingsgelden heeft de minister reeds enige toelichting verschaft. Daarbij werd ook gewag gemaakt van het feit dat de mogelijkheid werd overwogen om desgevallend het inschrijvingsgeld te recupereren. Zijn er – eventueel in het buitenland – aanwijzingen dat een dergelijke maatregel een positief effect kan hebben? En kan de minister de achterliggende filosofie desgevallend wat nader toelichten?

Een volgend punt dat het lid wil aanraken, betreft de aanvullende algemene vorming en de kwaliteit van het aanbod dienaangaande. Op de hoorzitting van vorige dinsdag bleek dat hierrond nogal wat ongerustheid was gerezen. De situatie van het tweedekansonderwijs en het competentieniveau van de cursisten blijkt gevoelig te liggen. Meer in het bijzonder gaat het dan over het grote aantal cursisten (er werd zelfs gewag gemaakt van 70 percent) dat de eindtermen niet haalt. Het opleidingsprofiel AAV is pas sinds 2012 in werking getreden, wat waarschijnlijk verklaart waarom een aantal centra nog 'zoekende' zijn. Desalniettemin blijven dit toch zorgwekkende cijfers. Hierbij aansluitend formuleert het lid ook nog enige bezorgdheid over het afstudeerniveau van de cursisten die bij AAV eerder voor het minimumpakket dan voor het maximumpakket kiezen. Ze had van de minister dan ook graag vernomen of deze maatregelen zal nemen om de keuze voor een minimumpakket gericht op de arbeidsmarkt dan wel een maximumpakket gericht op doorstroming, minder vrijblijvend en meer solide te maken.

Met betrekking tot de jongeren in het tweedekansonderwijs stelt men de laatste jaren een sterke toename vast van het aantal jongeren dat naar het secundair volwassenenonderwijs gaat om een diploma secundair te halen. Dat is een ietwat dubbelzinnige situatie. Enerzijds is het positief dat jongeren toch nog een opleiding willen volgen om het broodnodige diploma secundair onderwijs te halen, maar anderzijds kan het niet de bedoeling zijn dat dit een alternatieve piste wordt voor het reguliere secundair onderwijs, waar deze jongeren thuishoren. Als het vernieuwde volwassenenonderwijs zich moet richten op de echte kerntaken van tweedekansonderwijs (geletterdheid, NT2 en levenslang en levensbreed leren), stelt zich de vraag wat er zal moeten gebeuren rond die

specifieke groep. Is er daarover al gesproken met de partners van het volwassenenonderwijs? En zo ja, zijn er dan afspraken gemaakt over de manier waarop men binnen het volwassenenonderwijs zal omgaan met deze jongeren?

1.1.2. Hoger beroepsonderwijs

Vera Celis heeft het hoger beroepsonderwijs altijd gezien als een soort 'missing link' binnen ons onderwijspectrum. Ze hoopt dat bij de geleidelijke uitbouw ervan sterk wordt ingezet op een verdere democratisering van het onderwijs. Dat basisprincipe moet steeds voor ogen worden gehouden.

Na deze algemene bemerking, formuleert het lid ook nog enkele specifieke opmerkingen. Vooreerst gaat ze daarbij in op de kwestie van het aantal opgenomen studiepunten. Als het hbo5, zoals de minister benadrukte, een volwaardig onderdeel vormt van het hoger onderwijs, zal dit ook grote uitdagingen met zich brengen. Zo onder andere een aanzienlijke uitbreiding van de studentenvoorzieningen van het hoger onderwijs naar hbo5. Het lid laat daarbij opmerken dat het vaak zo is dat hbo5-opleidingen vooral populair zijn bij een bepaalde doelgroep, met name dan volwassenen die omwille van hun professionele situatie en/of gezinssituatie een deeltijds programma met minder studiepunten volgen. Anderzijds hebben studenten momenteel enkel recht op een studietoelage als ze meer dan 27 studiepunten opnemen. Vandaar de vraag hoe men het moeilijke evenwicht zal proberen te realiseren tussen enerzijds het recht geven op een studiebeurs, zonder anderzijds te vervallen in een wijdverbreid systeemmisbruik?

Wat de rechtpositieregeling van het personeel betreft, is iedereen zich ervan bewust dat de volledige integratie van hbo5 heel wat personeelsverschuivingen van de CVO's naar het hoger onderwijs met zich brengt. Het zal een hele uitdaging zijn om oplossingen te vinden voor personeelsleden die zich in heel verschillende omstandigheden bevinden. Er zijn namelijk hbo5 leerkrachten die een deeltijds contract hebben in het volwassenenonderwijs en in het secundair onderwijs. Het is dan ook van het grootste belang dat grondig wordt onderzocht hoe men deze overgang vlot kan laten verlopen, met respect voor de positie van leerkrachten, met respect voor de draagkracht van de hogescholen en universiteiten en met respect voor de CVO's. In de conceptnota werd, voor wat die overgang betreft, reeds een tipje van de sluier opgelicht. Er wordt namelijk gesteld dat de overgangsbewarende maatregelen in detail zullen worden uitgewerkt. Heel concreet had het lid van de minister graag vernomen hoe ze dit proces precies zal aanpakken, met respect voor alle betrokken partijen. En wat kunnen sommige overgangsmaatregelen inhouden?

Met betrekking tot de dubbele focus stelt het lid vast dat momenteel sommige hbo5-opleidingen aan de CVO's zelfs in afstandsonderwijs worden aangeboden. Door deze mogelijkheid te behouden binnen flexibele trajecten (maar dan nu onder coördinatie van de hogescholen) ontstaat er een nieuwe situatie. Op heden moet immers worden vastgesteld dat het afstandsonderwijs steeds populairder wordt binnen het opleidingsaanbod van de CVO's. Het lid stelde dienaangaande reeds een schriftelijke vraag aan de minister bij het begin van het huidige zittingsjaar. Bij de overgang van hbo5-opleidingen van de CVO's naar het hoger onderwijs, verhuist er dus ook een stuk afstandsonderwijs mee. Heeft de minister er zicht op hoe dit praktisch zal gebeuren en hoe dit specifieke afstandsonderwijs georganiseerd zal kunnen worden op hoger onderwijsniveau, eenmaal dat de overheveling een feit is?

1.2. Tussenkost van Jos De Meyer

Jos De Meyer zal zijn tussenkost beperken tot enkele kernpunten in verband met het volwassenenonderwijs. Hij stelt vast dat de voorliggende conceptnota bijzonder ambitieus is. Het is dan ook begrijpelijk dat er in het veld wat vragen en bezorgdheden leven. Dat noopt hem tot een drietal vragen.

De minister stelt dat er een dialoog zal worden aangegaan of voortgezet met alle belanghebbenden. Hoe wil ze dit uitgangspunt concreet vorm geven?

De minister heeft de ambitie om tot een schaalvergroting te komen, maar wil tegelijk ook een sterke lokale inbedding behouden. Op welke manier zal ze deze twee elementen met elkaar verzoenen?

Ten slotte is er ook de kwestie van de erg strakke timing. Tegen 1 september 2019 zou de hervorming van het volwassenenonderwijs in haar globaliteit moeten ingaan. Maar tegen 1 januari 2017 zou ook reeds een apart decreet in werking moeten kunnen treden. Terugrekenend betekent dit dat het decreet in kwestie hier toch al minstens een maand van tevoren gestemd zal moeten zijn. Daarmee zouden reeds in een eerste fase een aantal belangrijke knelpunten weggewerkt moeten worden. Zo onder andere het wegschrijven van de werkingsgebieden en het installeren van een nieuwe programmatieprocedure. Het lid had dienaangaande dan ook graag vernomen wat op vandaag de stand van zaken is. Is er mogelijks al een voorontwerp, in welke mate is dit reeds besproken en kan het parlement daar eventueel kennis van krijgen?

1.3. Tussenkost van Jo De Ro

Jo De Ro heeft nog enkele vragen met betrekking tot de conceptnota over het volwassenenonderwijs. Hij wil het daarbij eerst hebben over het GIA-rapport, dat ook al door de minister werd aangehaald en dat hier enkele weken geleden ook werd voorgesteld in de Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering en Stedenbeleid. Het lid vindt dit een heel sterk rapport vanwege de onderwijsinspectie. Hij is dan ook tevreden dat er in de conceptnota verwezen wordt naar dat GIA-rapport. Dienaangaande wil hij ook nog eens zijn bezorgdheid uitdrukken over de inzet van de NT2-middelen, die over de jaren heen – logischerwijze – steeds groter is geworden. Er werd immers vastgesteld dat NT2-middelen nog al eens afgewend werden ten voordele van andere opleidingen. Een parallel daarvan doet zich voor in het leerplichtonderwijs, waar er al eens sprake is van afwending van OKAN-middelen. Het hoeft geen betoog dat dit voor de allerzwakste groepen binnen ons onderwijs geen goede zaak is. Vandaar dan ook zijn vraag aan de minister hoe zij de bevindingen van het GIA-rapport zal concretiseren. Hoe zal ze voorkomen dat in een hervormd volwassenenonderwijs NT2-middelen worden afgeleid naar zaken waar ze niet voor bedoeld zijn?

Nog in verband met NT2 vermeldt de conceptnota dat de programmaties maximaal aan de vraag en noden van de anderstaligen tegemoet zullen moeten komen. De programmatieprocedure wordt daarbij aangepast aan de in de conceptnota Uitbouw van een slagkrachtig NT2-beleid van minister Liesbeth Homans vooropgestelde maatregelen. Ook hier had het lid graag vernomen hoe men erover zal waken dat de middelen in kwestie worden aangewend ten behoeve van integratie in onze maatschappij en toegang tot de arbeidsmarkt.

Een tweede belangrijk element in de conceptnota is de financiering van de kwetsbare doelgroepen. Bij de omzetting van de conceptnota naar een concrete decreettekst zal het belangrijk zijn om tot een goede definitie hiervan te komen. Kan de minister al meegeven in welke richting ze hierbij denkt? Wordt de definitie uit het leerplichtonderwijs – de SES-criteria – doorgetrokken? Dit ware

niet onlogisch en alleszins behoorlijk transparant. Hoe dan ook, zal zich ook hier de vraag stellen naar methodes om te voorkomen dat gelden bedoeld voor die kwetsbare groepen, voor andere doeleinden gebruikt worden. Welke garanties zal men hebben dat deze middelen ook effectief 'gekleurd' worden ingezet?

Het lid deelt ook de bezorgdheden die geuit werden door de vertegenwoordigers van het tweedekansonderwijs op de hoorzitting van afgelopen dinsdag. De minister is hier reeds ten dele op ingegaan tijdens haar uiteenzetting, maar Jo De Ro had daar graag nog wat meer over vernomen.

Ook Open Vld staat volledig achter de betrachting om tot meer en hechtere samenwerking te komen in de sector. Het is daarbij echter de vraag of het einddoel erin bestaat om tot een betere samenwerking en integratie te komen in alles wat nu reeds onder Onderwijs valt (i.c. gaat het dan over bestuurlijke optimalisatie, het opnemen van CVO's in een vereniging van schoolbesturen of in een schoolbestuur met bijzondere kenmerken) dan wel ook tot een betere samenwerking te komen met andere aanbieders (zoals VDAB en Syntra). Voor wat dat laatste betreft, hebben diverse lopende discussies reeds aangetoond dat de werelden van Onderwijs en Werk soms nogal van elkaar verschillen. Concreet had het lid graag vernomen waar de minister meent dat men over een jaar of vijf zou moeten staan: meer geïntegreerde samenwerking met VDAB/Syntra, of eerder een structurele integratie binnen het ganse onderwijsveld (zo bijvoorbeeld tussen het hoger onderwijs en het leerplichtonderwijs).

Als men denkt aan kwetsbare groepen, moet men volgens het lid ook de zijnstroom indachtig zijn. Daar vormen met name de praktijkleerkrachten een bijzondere doelgroep. Zij hebben de afgelopen decennia via de specifieke lerarenopleidingen in het volwassenenonderwijs hun plaats verworven. Het lid brengt daarbij hulde aan de vele schitterende praktijkleerkrachten die de SLO's in de CVO's hebben voortgebracht voor bso, dbso en buso. Dat heel specifieke profiel dreigt in de nieuwe structuur en bij de hogescholen wat verloren te gaan, wat tot de nodige ongerustheid aanleiding geeft. Hij hoopt dan ook dat de hogescholen de nodige garanties zullen kunnen bieden dat ze de doelgroep in kwestie met even grote zorg zullen opvangen als nu gebeurt door de CVO's.

Afsluitend gaat Jo De Ro ook nog even in op de specificiteit van de Brusselse situatie, waar er twee gemeenschappen actief zijn. Ter illustratie van een en ander wijst het lid ook op het actieplan van het Brusselse Gewest voor NEET-jongeren dat recent in de pers kwam. Hij vraagt dan ook de nodige aandacht voor de situatie van de Vlaamse CVO's en CBE's bij de komende hervorming.

1.4. Tussenkomsst van Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman stelt vast dat de voorliggende documenten, qualitate qua als conceptnota's, nog behoorlijk vaag zijn. Het bespreken van dergelijke documenten heeft enerzijds het voordeel dat men als parlement al vrij vroeg in het proces een idee krijgt van de richting waarin er gedacht wordt, maar heeft anderzijds het nadeel dat men nog tamelijk vrijblijvend moet discussiëren. Om echt inhoudelijk te kunnen debatteren moeten de conceptnota's eerst nog een vertaling ondergaan. Specifiek bij deze conceptnota's heeft het lid de indruk dat die vertaling wel heel erg belangrijk zal worden. Wat meteen ook verklaart waarom vele betrokkenen bijzonder benieuwd zijn naar de concrete vertaling van een en ander. Enkele van de reeds geformuleerde principes hebben immers enorme gevolgen qua financiering, personeel en schaalgrootte en organisatie. Op al die punten zit het veld vaak nog met grote vraagtekens. Het lid vraagt dan ook met aandrang om het parlement ook ten volle te betrekken bij het vervolg van deze oefening. In het verlengde daarvan had ze ook graag vernomen hoe er nu

verder te werk zal worden gegaan. Er is duidelijk nog heel wat overleg en dialoog nodig met de stakeholders.

Zoals gezegd zijn een aantal van de principes die in de conceptnota's voorkomen op zich al behoorlijk ingrijpend. Het lid verwijst in dat verband naar het feit dat de minister in haar uiteenzetting ten stelligste ontkende dat na de hervorming enkel nog een soort rest-CVO's zouden overblijven. Ongeveer 90 percent van wat de CVO's nu doen, zou immers behouden blijven. Dat strookt niet met wat het lid vernomen heeft. Ongeveer 5 percent van het huidige volwassenenonderwijs gaat over lerarenopleiding en 15 percent heeft betrekking op hbo5. Die twee samen betekenen dus dat er sowieso reeds 20 percent van de huidige activiteiten wegvallen. Daarenboven krijgt de 25 percent van de activiteit die betrekking heeft op NT2 een behoorlijk speciaal statuut. De facto komt dit activiteitsterrein immers onder curatele van het Agentschap Integratie en Inburgering te staan, waar het in hoge mate geïnstrumentaliseerd wordt. Het is immers het Agentschap Integratie en Inburgering dat zal bepalen wat er precies nodig is en op welke manier dit bereikt moet worden. In de mate dat het volwassenenonderwijs daar niet onmiddellijk of snel genoeg kan op inspelen, bestaat daarenboven de mogelijkheid dat men zich tot private aanbieders zal wenden. Waar er, naast het taalgegeven, op heden ook aandacht is voor de bredere vorming, lijkt dat laatste in de toekomst (door de verminderde zeggenschap van Onderwijs) behoorlijk onzeker te worden.

Ook de intentie om de lerarenopleiding en hbo5 weg te halen bij de CVO's heeft tot kritische bedenkingen geleid. Zowel de SERV als een aantal andere organisaties hebben in dat verband waarschuwend geluiden laten horen. Daar waar een van de knelpunten bij hbo5 er momenteel onmiskenbaar in bestaat dat er te weinig generatiestudenten bereikt worden, is het onderbrengen van deze richting bij de hogescholen allicht een goede methode om meer generatiestudenten aan te spreken. Anderzijds is ook de vrees gerechtvaardigd dat hierdoor dan weer minder zijinstromers bereikt zullen worden. Men mag dan nog de bedoeling hebben om te blijven inzetten op het behoud van de huidige sterke punten van het volwassenenonderwijs (i.c. zijn modulair en flexibel karakter en zijn geografische nabijheid), het blijft nog maar de vraag of zulks ook in de praktijk realiseerbaar zal blijken binnen het hoger onderwijs. De proefprojecten met afstandsonderwijs of blended learning die momenteel lopen, blijken immers niet allemaal even effectief of succesvol te zijn. Onderzoek leert ook dat de slaagcijfers vaak een pak lager liggen. Los van elk voluntarisme, blijft het dus nog maar de vraag of men in de nieuwe constellatie de zijinstromers nog wel adequaat zal kunnen bereiken.

Hetzelfde geldt overigens voor de lerarenopleiding. Ook daar blijft het maar de vraag of men de zijinstromers nog voldoende zal kunnen bereiken en of er in de toekomst dus nog voldoende praktijkleerkrachten zullen zijn.

Nog los van elke concrete uitwerking, kunnen er dus reeds grote vragen gesteld worden bij de principiële opties om zowel hbo5 als de lerarenopleiding uit het volwassenenonderwijs weg te halen en te laten inkantelen in de hogescholen.

Een derde punt dat Elisabeth Meuleman aanhaalt bestaat erin dat het volwassenenonderwijs, luidens de conceptnota, formeel gesproken nog wel de dubbele doelstelling behoudt van zowel levenslang leren (waarop we volgens de OESO momenteel niet bijster goed scoren) als kwalificerend onderwijs voor kansengroepen. Dat is op zich een goede zaak, maar men mag daarbij niet uit het oog verliezen dat het benaderen van die kansengroepen echt maatwerk vergt. In de mate dat men daar nog meer wil op inzetten, zal men dan ook de nodige financiële ondersteuning moeten voorzien. Zo niet, zal de zaak onhaalbaar zijn.

Anderzijds is het niet ondenkbaar dat men er inderdaad in slaagt om een financieringssysteem op te zetten dat er, via outputfinanciering, voor zorgt dat er impulsen gegeven worden om het kwalificerende luik te stimuleren. Maar dan dreigt het levenslang leren (dat in essentie niet-kwalificerend van aard is) weer in de verdrukking te raken.

Voor Elisabeth Meuleman is het dan ook zaak om tot een realistisch financieringssysteem te komen dat adequaat inspeelt op de dubbele doelstelling van het volwassenenonderwijs. Daarbij is het nog maar de vraag of een en ander haalbaar zal zijn binnen de huidige financiële enveloppe. Onder andere de Vlor heeft daar zo zijn bedenkingen over.

Met betrekking tot de rationalisatie, vindt het lid het terecht dat er wordt nagegaan of er via samenwerking, versterking van het beleidsvoerend vermogen en het uitwerken van een gezamenlijke visie en het wegwerken van enkele knelpunten geen mogelijkheden tot rationalisatie zijn. Tegelijk wijst ze er echter op dat dergelijke samenwerking, onder ander volgens de SERV, ook zou moeten kunnen tussen het volwassenenonderwijs en de hogescholen voor wat betreft het hbo5 en de lerarenopleiding. Op die manier kan men immers de huidige expertise, de kwaliteiten, de sterktes en de geografische nabijheid van het volwassenenonderwijs handhaven, ten behoeve van (vooral) de zijinstromers. Die samenwerkingspiste moet ook ernstig in overweging genomen worden. Het lid citeert uit het SERV-advies: "Het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs dienen samen de hbo5-opleidingen en de lerarenopleidingen aan te bieden, zodat elk vanuit zijn eigen expertise en kenmerken een diverse doelgroep kan blijven bereiken. Het hoger beroepsonderwijs weghalen uit het volwassenenonderwijs kan een groot verlies aan cursisten met zich meebrengen, dat niet kan worden gecompenseerd door een hogere deelname aan generatiestudenten. De specifieke lerarenopleiding weghalen uit het volwassenenonderwijs kan zorgen voor een kleiner aantal zijinstromers en een beperktere uitstroom van praktijkleerkrachten.". De kernvraag is met andere woorden of de inkanteling niet zal zorgen voor een aanzienlijk verlies aan instroom uit doelgroepen die men niet langer zal bereiken. Daaruit voortvloeiend lijkt het de moeite waard om te onderzoeken of er geen pistes kunnen worden uitgewerkt waarin het volwassenenonderwijs en de hogescholen op dit terrein gaan samenwerken om tot opleidingen te komen die elk vanuit de eigen sterktes specifieke doelgroepen bereiken. Van de minister had het lid dan ook graag vernomen of men dit al dan niet overwogen heeft, dan wel nog zal overwegen.

1.5. Tussenkoms van Jan Durnez

Jan Durnez wil vooral focussen op het hoger beroepsonderwijs. Bij de aanvang van zijn tussenkoms verwijst het lid naar het feit dat hij een achttal jaren geleden, in zijn toenmalige hoedanigheid van RESOC-voorzitter, een aantal standpunten naar voren heeft mogen brengen bij de conceptie van het hbo5. Het verheugt hem dat in de voorliggende conceptnota's opnieuw een stap wordt gezet in dit verhaal. Hij vindt het ook een goede zaak dat hbo5 en het volwassenenonderwijs samen worden besproken, aangezien ze zich beide (voor een groot deel) op de tweede leerweg situeren.

Een belangrijk aandachtspunt bij dit alles is het behoud van een goede regionale spreiding en inplanting. Die is niet enkel van belang voor het hbo5, maar ook en met name voor het volwassenenonderwijs. Dat laatste telt in grootteorde zo'n 80 tot 90 percent unieke inschrijvingen, in vergelijking met het secundair dagonderwijs. Dit betekent weliswaar niet dat alles, altijd en overal moet worden aangeboden, maar wel dat er steeds overal – ook in meer landelijke gebieden – een goed en adequaat aanbod moet zijn. Het lid onderstreept daarbij dat in de

conceptnota dienaangaande ook al verwezen wordt naar de factor bevolkingsdichtheid.

Jan Durnez stelt verder vast dat de onderwijsinspectie erop gewezen heeft dat er in dezen een groot tekort bestaat aan onderzoek en monitoring van de wijze waarop het huidige systeem al dan niet goed werkt.

Een volgend punt dat hij wil aanhalen betreft de nood aan maatwerk voor zowel studenten en cursisten enerzijds, als voor de afnemers anderzijds. Dit impliceert dat men liefst zo ver mogelijk af blijft van de klassieke jaaropleidingen die we kennen binnen het regulier secundair onderwijs. Flexibiliteit is met andere woorden een belangrijke karakteristiek van het systeem, die ook in de toekomst alle kansen moet krijgen.

Afsluitend wijst hij erop dat er naast de organisatorische samenwerkingsverbanden die men wil benaastigen, ook de nodige aandacht moet zijn voor overleg. Op de hoorzitting werd dienaangaande verwezen naar de Edufora en de consortia, als opportuniteiten voor overleg en voor het maken van afspraken. Hierbij is ook het doorverwijzingsluik en met name het helder maken van de leervraag van belang. Ook die moet een plek krijgen en dat kan bij uitstek via zo'n meer regionale samenwerking in Edufora/consortia. Iedereen heeft overigens belang bij een zo helder mogelijk beeld van de situatie. Dat bleek ook al uit de hoorzitting van vorige dinsdag, waar bleek dat sommigen de consortia ten onrechte bekeken als een soort flankerend onderwijsbeleid, waar het zelfs zou gaan over zaken als huiswerkbegeleiding. Dat is duidelijk niet de bedoeling van deze overlegfora. Alleen al doordat de middelen voor flankerend onderwijsbeleid maar in een beperkt aantal steden beschikbaar zijn, gaat die redenering niet op. Voor meer rurale gebieden zou men al een heel ander soort financiering moeten hebben. Het lid hoopt dan ook dat de minister dit gegeven op een adequate manier zal inkaderen.

1.6. Tussenkomsst van Caroline Gennez

Caroline Gennez verklaart zich voor haar tussenkomsst vooral te zullen baseren op de informatie die ze afgelopen dinsdag gekregen heeft naar aanleiding van de hoorzitting in deze commissie. Daar bleek dat bij de actoren in het veld nog belangrijke en soms onbeantwoorde vragen leefden met betrekking tot de beide conceptnota's.

1.6.1. *Volwassenenonderwijs*

De voorliggende conceptnota behandelt drie elementen: het organisatiemodel, het financieringsmodel en het personeelsbeleid. Toch bleven de sprekers wat op hun honger wat betreft visie op de inhoud van het toekomstige volwassenenonderwijs en de plaats daarvan in het globale onderwijsveld.

Verschillende sprekers gaven ook aan dat er nog teveel drempels zijn voor deelname aan het volwassenenonderwijs, waardoor de participatie enigszins ondermaats blijft. Zo stelde professor Herman Baert duidelijk dat Vlaanderen met zijn participatiegraad van 7 percent redelijk laag scoort wat volwasseneneducatie betreft. Qua formele educatie is de score beter, maar daar valt dan weer de zeer ongelijke deelname op. Vooral ouderen en kort geschoolden zijn ondervertegenwoordigd. Hij stipte ook een structureel probleem aan met betrekking tot de interesse van Vlamingen en Belgen voor levenslang leren. Het ontbreekt duidelijk aan een 'sense of urgency'. Slechts 18 percent heeft een leervraag. Daarmee bengelt Vlaanderen ook aan de staart van het OESO-peloton. Het lid had van de minister dan ook graag vernomen wat ze zal doen om de Europese doelstelling

van een participatiegraad 20 percent te realiseren. Hoe draagt de voorliggende conceptnota daar concreet aan bij?

Een tweede element dat werd aangestipt door professor Baert, is de vaststelling dat het volwassenenonderwijs een heel eigen pedagogische aanpak behoeft. Het overdragen van competenties vergt in het volwassenenonderwijs een heel andere ingesteldheid dan in het leerplichtonderwijs. Mogelijk is hier ook een verklaring te vinden voor de soms te beperkte resultaten qua leerwinst die in bepaalde segmenten van ons volwassenenonderwijs worden geboekt. Hoe kan dit inzicht worden meegenomen in de conceptnota?

De hoogleraar stipte ook nog het belang aan van een gedegen overleg met een brede waaier aan stakeholders in het volwassenenonderwijs. In dat verband wenst de spreekster van de minister te vernemen hoe deze de brede overleggronde die ze in gedachten heeft concreet zal organiseren. Ze heeft het daarbij niet zozeer over de timing van deze overleggronde als wel over het proces en de methodiek die men zal volgen.

Meerdere sprekers wezen ook op het belang van de regionale verankering van het volwassenenonderwijs. Enkel op die manier kan men immers inspelen op specifieke regionale noden, zowel wat betreft de arbeidsmarkt als de interessegebieden van de verschillende kandidaat-cursisten. Dat geldt trouwens ook qua programmatie als qua attractiviteit om extra cursisten te kunnen motiveren. Hoe wil de minister die regionale verankering en dat fijnmazige aanbod garanderen en versterken?

Een volgend element, dat vooral door de onderwijsinspectie werd aangehaald, bestaat erin dat het volwassenenonderwijs en het tweedekansonderwijs zowel een aantal belangrijke troeven hebben, als ook een aantal belangrijke aandachtspunten en uitdagingen. Er blijken grote verschillen te bestaan tussen de verschillende aanbieders wat betreft kwaliteit, beleidsvoerend vermogen, behaalde leerwinst. Daarnaast is er sinds kort – met de afschaffing van de consortia – ook een groter gebrek aan een platform voor overleg over programmatie en samenwerking. Op heden bestaat er geen dergelijk regionaal platform meer, hoewel daar duidelijk nood aan is. Ook met het oog op rationalisatie, versterking van de kwaliteitscultuur, datamonitoring, databeleid en inhoudelijke beleidsafstemming is daar volgens de onderwijsinspectie dringend nood aan. De spreekster had van de minister dan ook graag vernomen waar zij hiervoor aanknopingspunten ziet in haar conceptnota en hoe zij dit wil realiseren.

Specifiek met betrekking tot het tweedekansonderwijs heeft de onderwijsinspectie grote zorgen aangaande de kwaliteit. Niet minder dan 70 percent van de opleidingen zou onvoldoende kwalificerend zijn. Ook stroomt slechts een zeer beperkt aantal studenten door van de CBE's naar de CVO's. Hoe kan hier verbetering in worden gebracht en hoe kan de doorstroom worden bevorderd? Welke concrete maatregelen meent de minister te moeten nemen ter versterking van het tweedekansonderwijs?

Ten algemenen titel meent Caroline Gennez uit de hoorzittingen te mogen afleiden dat er momenteel op het veld weinig enthousiasme leeft voor de plannen van de minister. Dat er een hervorming nodig is, wordt niet betwist. Zoals de zaken er nu voorstaan lijkt het echter alsof de kar voor het paard wordt gespannen. De indruk leeft dat er weliswaar stappen worden gezet op het vlak van de vorm, terwijl er op inhoudelijk vlak – onder andere door een gebrek aan visie – nog veel onduidelijkheid heerst. De onderwijsinspectie beschreef het gevoel bij het veld als 'ontmanteld en vleugellam'. Daarenboven wordt er geen antwoord geboden op het manifeste gebrek aan middelen waar de centra mee kampen na de besparingen, de afschaffing van de consortia en het verhogen van

de inschrijvingsgelden. Een van de sprekers op de hoorzitting, Tony Bastijns, gewaagde in dat verband zelfs van een aftopping met 23 percent en een zware aderlating voor de sector. Ook zou het ontbreken aan afstemming met andere beleidsdomeinen.

Ook de aanbevelingen van de onderwijsinspectie waren trouwens zeer duidelijk. Zo pleit men ervoor om het volwassenenonderwijs een volwaardige plaats te geven. Tevens bepleit men meer profilering, in plaats van de voorliggende verarming van het veld. Men wil ook meer samenwerking en expertisedeling, een fijnmazige en wendbare programmatie, een deugdelijk en transparant financieringssysteem, een versterking van het open-databeleid, een krachtige leeromgeving en deugdelijke infrastructuur. Ook moet worden overwogen om, samen met de minister van Werk, het idee van de Leerwinkel opnieuw op te pikken (los van de Werkwinkel) als een traject en een loket dat cursisten, volwassenen en jongvolwassenen, kan helpen om de beste opleidingen, op maat van hun eigen talenten en interesses, te kiezen.

De spreekster besluit dat er nog veel vragen leven en nog heel wat grote uitdagingen moeten worden aangepakt. Er is dus zeker een grondig overleg nodig met de stakeholders. In een volgende fase moet men dan alsnog tot een duidelijke visie komen op de plek van levenslang en levensbreed leren en het volwassenenonderwijs in het hele vormings- en opleidingsverhaal.

1.6.2. Hoger beroepsonderwijs

Ook bij de conceptnota over hbo5 heeft Caroline Gennez de nodige bedenkingen.

Het is daarbij alleszins positief dat hbo5 nu eenduidig een volwaardig deel van het hoger onderwijs wordt en dat alle daaraan verbonden elementen (studiebeurzen, studiepunten enzovoort) mee geïntegreerd worden. Op die manier kan het hbo5 zijn cruciale brugfunctie tussen arbeidsmarktgericht onderwijs en hoger onderwijs blijven vervullen.

Het is daarbij volgens het lid ook belangrijk om de unieke positie die hbo5 op vandaag heeft, verder te versterken. Bij een eenzijdige inkanteling in de hogescholen bestaat immers het risico dat er onvoldoende aandacht zal worden opgebracht voor aspecten als laagdrempeligheid en een aan de specifieke doelgroep aangepaste pedagogie. Daarnaast hebben de centra zelf ook al aan de alarmbel getrokken voor wat betreft de aspecten organisatie en fijnmazigheid. Te eenzijdig of te makkelijk de structuur hervormen, dreigt de positie van hbo5 als democratiserende factor binnen ons hoger onderwijs in het gedrang te brengen.

Het lid onderkent dat het niet evident zal zijn om dat flexibel aanbod te blijven garanderen, gezien de financiële situatie precair is, zowel bij de hogescholen als bij de CVO's. Zoals de zaken er nu voor staan lijkt het erop alsof men met minder middelen meer zal moeten realiseren. Hoe denkt de minister tot een adequate financiële ondersteuning te zullen komen?

In het verlengde daarvan stelt de spreekster zich ook vragen bij de haalbaarheid van de intenties van de minister om een verschraving van het hbo5-aanbod te voorkomen en tegelijk ook de versnippering weg te werken. De beide elementen zijn beleidsmatig weliswaar rationeel te verantwoorden, maar zijn moeilijk te rijmen met de eveneens absoluut noodzakelijke laagdrempeligheid.

Heel concreet geven de CVO's ook nog aan dat het verlies aan LUC's door de overheveling van hbo5 en de SLO's nood geeft aan compensatie bij wege van overgangsmaatregelen. Los van het reeds geplande overleg met de CVO's, had het lid dan ook graag van de minister vernomen welke maatregelen ze

dienaangaande concreet al voorziet en hoe de overgangsperiode 2016-2019 georganiseerd zal worden. Voor wat dat laatste betreft verwijst het lid opnieuw naar de hoorzitting van vorige dinsdag. Daar stelde Toon Martens de vraag wie gedurende die periode bijvoorbeeld verantwoordelijk zal zijn voor de noodzakelijke investeringen in infrastructuur, werking en personeel. Hoe ziet de minister dat?

Afsluitend stelt Caroline Gennez dat het een goede zaak is dat hbo5 een sterke plaats krijgt in het hoger onderwijslandschap. Maar zonder bijkomende financiering en een gepaste omkadering zal een sterke garantie op behoud en op een gepaste fijnmazigheid en laagdrempeligheid niet mogelijk zijn. Daardoor dreigt deze structuurhervorming dode letter te blijven en bestaat er risico op een verschraling van zowel de instroom als het aanbod in het volwassenenonderwijs.

1.7. Tussenkomsst van Koen Daniëls

Koen Daniëls stelt ten algemenen titel vast dat er door de minister een heel aantal conceptnota's werden ingediend die allemaal inherent met elkaar verbonden zijn. Naast de vandaag voorliggende nota's over volwassenenonderwijs en hoger beroepsonderwijs, denkt hij daarbij ook aan die over de lerarenopleiding, de professionele bachelor geneeskunde en de erkenning van verworven competenties. Hij benadrukt dat het ook bij de implementatie zaak zal zijn om die band goed indachtig te zijn. Een stuksgewijze en in te veel in de tijd gespreide tenuitvoerlegging zal anders zeker tot problemen leiden.

1.7.1. *Volwassenenonderwijs*

Met betrekking tot de overheveling van de SLO's vanuit het volwassenenonderwijs naar de hogescholen had het lid graag een stand van zaken gekregen van de minister.

Met betrekking tot de budgetneutraliteit van de operatie, blijkt de Vlor zo zijn vragen te hebben. Het lid onderschrijft dienaangaande de stelling van de minister dat de realiteit ons dwingt om de zaak op die manier aan te pakken, maar wel had hij van haar graag een reactie gehad op die specifieke bedenking van de Vlor.

Een groot punt van zorg is verder dat volgens de onderwijsinspectie niet minder dan 70 percent van het volwassenenonderwijs niet voldoet. Dat enorme aantal kan volgens het lid ook gelinkt worden aan de vaststelling dat nogal wat CVO's eigenlijk geen keuzes willen maken en dus maar alles doen. Men komt dan vanzelf in een situatie terecht waarin men het personeel niet heeft voor bepaalde vakken, en dus mensen voor de klas moet zetten die vakinhoudelijk onvoldoende sterk zijn. Deze situatie dreigt overigens nog erger te worden door de voorgenomen verhoging van de flexibiliteit qua bekwaamheidsbewijzen. Hoe denkt de minister aan deze bezorgdheid tegemoet te kunnen komen?

Een vraag van dezelfde strekking kan ook worden gesteld bij de betrachting om tegelijk te rationaliseren en toch een ruime geografische spreiding qua aanbod te behouden ook in regio's met veel lagere leerlingenaantallen.

1.7.2. *Hoger beroepsonderwijs*

Met betrekking tot hbo5 is Koen Daniëls zeer tevreden met de affirmatie dat hbo5 geen 'bachelor light' mag zijn. Tegelijk zal er met grote zorgvuldigheid tewerk moeten gegaan worden bij de voorziene heroriëntering in het hoger onderwijs naar hbo5. Meer bepaald zullen daar de juiste incentives voorzien moeten worden. Als het immers de bedoeling is om hbo5 en de bacheloropleidingen op

exact dezelfde manier te financieren, is er geen enkel financiële reden meer om een student in hbo5 dan wel de bacheloropleiding te houden. Van zodra daar wel een verschil op zou komen te zitten, kan dat aanleiding geven tot een strategische gedragingen om een student in het ene of het andere traject te houden, dan wel door te verwijzen. Het lid preciseert dat hij met deze bedenking geen enkele voorafname wil doen op het nog op te zetten financieringssysteem, maar vooral wil peilen naar de manier waarop men een en ander met elkaar zal laten sporen.

Een finale bedenking betreft de globaal dalende leeftijd van de studenten in het volwassenenonderwijs. Meer en meer gaat het over mensen die ongekwalificeerd het leerplichtonderwijs verlaten en dan quasi-onmiddellijk naar het – als gemakkelijker gepercipieerde – volwassenenonderwijs overstappen. Het kan evidentierwijze niet de bedoeling zijn dat het volwassenenonderwijs het leerplichtonderwijs actief zou gaan ondermijnen. Hoe wil de minister dit inherente risico op oneigenlijke concurrentie met de eerste stroom van ons onderwijs inperken?

Daarop inpikkend laat *Jan Durnez* opmerken dat de door Carine Steverlynck van de onderwijsinspectie aangehaalde 70 percent onvoldoende, betrekking had op de AAV in het tweedekansonderwijs en dus zeker niet veralgemeend mag worden naar de CVO's. Basiseducatie is ook van een heel andere aard dan CVO.

Koen Daniëls erkent daarop dat de aangehaalde 70 percent inderdaad betrekking had op AAV.

1.8. Tussenkomsst van Kathleen Helsen

Kathleen Helsen verwijst op haar beurt naar de hoorzitting van vorige dinsdag, waar professor Herman Baert stelde dat het weliswaar een goede zaak was dat er tijdens deze legislatuur binnen het beleidsdomein Onderwijs inspanningen worden gedaan voor het volwassenenonderwijs, maar dat ook andere beleidsdomeinen dergelijke inspanningen zouden moeten leveren. Op zijn eentje zal Onderwijs er immers niet in slagen om de leercultuur in Vlaanderen noemenswaardig te versterken. Van de minister had ze dan ook graag vernomen of ze hierover ook overleg zal plegen met haar collega's binnen de Vlaamse Regering en of ze indicaties heeft dat die desgevallend bereid zijn om hiervoor inspanningen te doen.

Een tweede bekommernis die het lid bij de verschillende sprekers heeft gehoord, is dat het volwassenenonderwijs niet enkel in functie mag staan van vorming ten behoeve van de arbeidsmarkt. Het is de algemeen vormende opdracht die centraal moet blijven staan. Daarmee moet rekening worden gehouden bij de toekomstige uitbouw van het volwassenenonderwijs. Vanuit maatschappelijk oogpunt blijft het van wezenlijk belang dat volwassenen, over heel Vlaanderen heen, een algemene vorming kunnen krijgen.

Een volgend punt dat in de hoorzitting sterk naar voor is gekomen, bestaat erin dat het volwassenenonderwijs op een totaal andere manier onderwijs aanbiedt. Men vertrekt daar ten volle vanuit de cursist en gaat na hoe men die op maat kan begeleiden. Daarom is het een goede zaak dat in de financiering voorzien is dat er rekening gehouden wordt met kenmerken van de cursisten. In de conceptnota wordt dienaangaande gesteld dat er nog verder zal worden nagegaan op welke manier zulks best kan gebeuren. De spreekster stelt de vraag of er mogelijkwijze overwogen wordt om een piste te bewandelen die gelijkaardig is met degene die in het leerplichtonderwijs wordt gevolgd, dan wel of men eerder andere pistes in gedachten heeft. Ze begrijpt dat er momenteel nog flink wat voorbereidend werk nodig is om in kaart te brengen wat de

verschillende opties zijn, maar ze is toch al benieuwd naar eventuele voorkeurspistes.

Een andere opmerking vanuit het volwassenenonderwijs was dat het behalen van een diploma nog altijd zeer belangrijk is voor de cursisten. Terwijl bedrijven daar volgens sommigen dan weer minder belang aan zouden hechten. Het volwassenenonderwijs dringt er dan ook op aan dat er in de financiering zeker geen drempels zouden worden ingebouwd om het diplomagericht traject te volgen en af te ronden. Als bepaalde bedragen dus al zouden opgetrokken worden, dan mag dit er zeker niet toe leiden dat men zou moeten afzien van het behalen van een diploma.

Afsluitend komt ook Kathleen Helsen nog eens terug op de aanbeveling vanuit de onderwijsinspectie om vooral ook tot een kwaliteitsversterkende hervorming te komen. Enkel het beleidsvoerend vermogen van de instellingen versterken – overigens eveneens een noodzakelijkheid – zal daarvoor niet volstaan. De eveneens in de nota ingeschreven clustering zal daartoe van groter belang zijn, omdat die specialisatie toelaat doordat tussen instellingen kan bekeken worden wie zich waarin zal specialiseren. De op heden tussen de centra bestaande kwaliteitsverschillen moeten alleszins worden weggewerkt naar aanleiding van deze hervorming, die moet resulteren in een algemene kwaliteitsverbetering.

2. Antwoorden van minister Hilde Crevits

2.1. Algemene beschouwingen

Minister *Hilde Crevits* verklaart bij de aanvang van de antwoordronde wat verbaasd te zijn over de opmerking van Elisabeth Meuleman waar deze verklaarde het wat moeilijk te vinden om reeds op een conceptnota te moeten reageren. Haars inziens is het tegendeel waar. In een dergelijke nota worden een aantal lijnen uitgezet en een aantal keuzes naar voor geschoven, waarna er hier in het parlement over kan worden gediscussieerd met meerderheid en oppositie. Het is dus een mogelijkheid voor het parlement om al vroeg te participeren in het beleidsproces en een aantal aandachtspunten te formuleren. In dat opzicht verbaast het haar dan ook dat sommige andere parlementaire commissies de door de Vlaamse Regering goedgekeurde conceptnota's niet uitgebreid bespreken. Gelukkig is dat niet het geval in deze commissie, die ook al heel wat hoorzittingen gewijd heeft aan diverse conceptnota's op het domein Onderwijs. Ook voor de minister zijn deze hoorzittingen overigens heel vaak leerrijk.

Wat de vertaling van de op de hoorzitting van afgelopen dinsdag naar voor gebrachte standpunten betreft, zijn er per definitie veel smaken en kleuren. Daar waar Caroline Gennez niks dan negatieve punten lijkt te hebben gehoord, heeft de minister toch een heel andere indruk.

Daarop inpikkend preciseert *Caroline Gennez* dat ze enkel gesteld heeft dat een aantal sprekers wel degelijk fundamentele bemerkingen hadden bij de conceptnota's en dat men vooral betreurde dat de vorm primeerde op de inhoud.

Minister *Crevits* vervolgt dat het al een hele tijd geleden is dat het volwassenenonderwijs en het hoger beroepsonderwijs nog fatsoenlijk bekeken zijn. Decretaal was voorzien dat er in 2012 een uitgebreide en diepgaande evaluatie zou zijn, waarna er zou worden bijgestuurd. Maar behoudens enkele kleine aanpassingen is daar niet veel van in huis gekomen. Daardoor is het hoog tijd om een aantal keuzes te maken.

De minister benadrukt ook dat ze wel degelijk zeer geïnteresseerd is in het volwassenenonderwijs. Toen ze pas minister was, heeft ze de sector leren kennen als een sector die misschien iets te weinig zelfvertrouwen heeft en iets te weinig uitkomt voor de belangrijke positie die ze bekleedt binnen ons onderwijslandschap.

Daar waar ze enerzijds begrip kan opbrengen voor de hier geformuleerde bedenking over ongekwalificeerd uitstromende jongeren die zich quasi onmiddellijk tot het volwassenenonderwijs wenden, is het anderzijds toch een goede zaak dat het volwassenenonderwijs die jongeren – die om allerlei redenen de reguliere piste niet hebben kunnen afronden – toch nog kan opvangen. Op die manier kunnen ze toch nog een kwalificatie halen die hen betere kansen geeft op de arbeidsmarkt. Waarmee ze dan weer niet gezegd wil hebben dat het volwassenenonderwijs louter arbeidsmarktgericht moet zijn. Ook het algemeen vormend aspect is belangrijk voor de verdere ontwikkeling van de persoonlijkheid en de weerbaarheid van de cursisten.

Aansluitend daarbij wijst ze erop dat de modulaire organisatie van het volwassenenonderwijs hierin waarschijnlijk ook meespeelt. Sommige jongeren hebben het immers moeilijk met jaartrajecten.

Het volwassenenonderwijs moet derhalve ook in de toekomst ten volle zijn rol kunnen blijven spelen, maar zulks vergt een behoorlijk scherpe profilering. Men moet zich duidelijk profileren als de onderwijsvorm die effectief inzet op levenslang leren, maar ook op het behalen van een diploma secundair onderwijs (niveau 4) voor zij die dat om diverse redenen nog niet behaald hebben.

De minister komt dan tot de zorgen die naar voor werden gebracht met betrekking tot het niet halen van de eindtermen. Ze wijst erop dat er voor Aanvullende Algemene Vorming sinds 2012 nieuwe opleidingsprofielen bestaan, wat betekent dat men nog wat tijd moet laten om de volledige implementatie daarvan te kunnen realiseren. Dat de inspectie is langsgesgaan terwijl de implementatie nog volop bezig is, verklaart ook mee bepaalde resultaten. Mits er nog wat tijd overgaat, komen de zaken volgens de minister wel in orde.

Verder staat de minister ten volle achter de basisopties die gelicht worden in de conceptnota. Die keuzes laten immers toe dat kernopdrachten van de CVO's en CBE's ook in de toekomst ten volle vervuld kunnen worden.

Verwijzend naar bijlage 6 bij de conceptnota en de daarin opgenomen diagrammen over de verschillende onderdelen van het volwassenenonderwijs (uitgedrukt in respectievelijk unieke cursisten en lesurencursist), stelt de minister vast dat in de toekomst nog steeds 90 percent van het huidige aantal cursisten in het volwassenenonderwijs terecht zal kunnen.

Wat NT2 betreft staat de minister achter het bereikte compromis, dat ook gunstig is uitgevallen voor het volwassenenonderwijs. In de desbetreffende conceptnota (die behandeld werd in de Commissie voor Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering en Stedenbeleid) werd immers heel duidelijk de keuze gemaakt om NT2 te verankeren in Onderwijs, dat ook de middelen behoudt. Dat de zaak flexibeler moet worden is anderzijds ook de logica zelf, aangezien een maximaal aantal mensen de kans moet krijgen om het aanbod NT2 te halen. Ze is er dan ook gerust in dat de centra daar goed mee aan de slag zullen gaan.

2.2. Antwoorden op de tussenkomsten over het volwassenenonderwijs

In antwoord op de vraag van Vera Celis aangaande het verder terugdringen van de planlast, kan minister Crevits bevestigen dat elke maatregel die binnen Onderwijs wordt genomen ook wordt getoetst op planlast. De ervaring leert overigens dat een en ander niet altijd evident is. Men komt namelijk al heel snel in een situatie van extra planlast terecht. Dat belet evenwel niet dat, mits een gezonde dosis kritische zin, wel degelijk vereenvoudigingen gerealiseerd kunnen worden (cf. het recente voorbeeld van OD XXVI). Zulks impliceert dan natuurlijk wel dat men ook een zekere vrijheid toekent. De hier eveneens aangehaalde kwestie van het al dan niet kleuren van de middelen, houdt daar ook verband mee. Hoe meer gekleurd de middelen, hoe groter immers de planlast.

In de veronderstelling dat men naar een weging zou gaan waarbij de cursisten niet meer zozeer geturfd worden op hun aanwezigheid, maar waarin er gebruik gemaakt wordt van het input-outputcriterium met een zwaardere weging van bepaalde types van cursisten, zou zulks de centra voldoende moeten stimuleren om de meer kwetsbare groepen binnen te halen en om voluit op die groepen in te zetten. Binnen die hypothese kan men met gekleurde middelen gaan werken, maar de planlast zal dan navenant groter worden. Alternatief kan men echter ook de centra een graad van vrijheid gunnen, die dan bewaakt zal moeten worden door de onderwijsinspectie. De minister maakt dienaangaande de analogie met de aanwending van de SES-middelen binnen het leerplichtonderwijs. Het moge dus duidelijk zijn dat dit soort afweging in elk onderwijsdossier gemaakt zal moeten worden. Enkel op die manier kan men op termijn de planlast effectief terugdringen.

Met betrekking tot de bredere referteperiode, acht de minister het van belang dat er een stabiel kader tot stand wordt gebracht, waardoor de centra kunnen werken aan een beleid op middellange termijn. Maar dat moet nog in detail worden uitgewerkt. De huidige situatie, waarin er op telkens op één jaar gewerkt wordt, vindt de minister alleszins geen goede zaak. Men moet nu veel te kort op de bal spelen en kan niet degelijk plannen voor de lange termijn.

Voor wat de coördinatie-uren betreft, zijn die op heden in beginsel beperkt tot 3 percent van de andere opdrachten. Gezien dit een personeelsaangelegenheid betreft, zal ook hierover overleg worden gepleegd met de sociale partners. Het zal dus één van de elementen zijn in de discussie rond het toekomstige personeelsgegeven.

Op de vraag naar buitenlandse voorbeelden over de omgang met de problematiek van de recuperatie van inschrijvingsgelden, antwoordt de minister dat er daarover bijzonder weinig internationaal vergelijkend onderzoek voorhanden is. Zulks kan bij ons echter nu al bij de beroepsgerichte opleidingen en dat wil men ook absoluut behouden.

De minister komt dan nogmaals terug op de vaststelling dat ook steeds meer jongeren in het tweedekansonderwijs terechtkomen. Ze blijft dienaangaande bij haar stelling dat er een tweesporenbeleid gevolgd moet worden. Enerzijds een preventief spoor, waarbij men er alles aan doet om ongekwalificeerde uitstroom te voorkomen (cf. de remediërende opties die – vanaf de eerste graad tot en met het zesde secundair – gelicht zullen worden in de nota rond de modernisering van het secundair onderwijs). Maar anderzijds ook een meer curatief spoor, waar men de jongeren die de eindmeet niet halen in het leerplichtonderwijs, toch terug opvist. Voor wat de minister betreft, mag die rol van de CVO's zelfs nog veel sterker en scherper in de markt worden gezet. Voor wat dat laatste betreft refereert ze aan haar deelname aan een dag van verenigingen waar mensen in armoede het woord nemen. Daar heeft ze vanuit diverse hoeken vernomen dat er

groepen zijn die – zelfs al biedt men iets geheel gratis aan en neemt men zoveel mogelijk drempels weg – zo belast zijn met allerhande problemen, dat ze toch de weg naar opleiding en vorming niet vinden. Het enige alternatief bestaat er dan in wezen nog in om vanuit het centrum zelf naar de cursist te gaan om te proberen deze terug in een lerende houding te krijgen. In dat opzicht is er ongetwijfeld nog flink wat werk aan de winkel. Vandaar ook het grote belang dat de minister hecht aan het GOAL-project, waar ook een van onze leerwinkels aan deelneemt. De minister concludeert dat hoewel er ongetwijfeld al heel veel gebeurt, er toch ook nog heel veel werk aan de winkel is om de meest kwetsbare doelgroepen effectief te bereiken én ze in een lerende houding te krijgen. De complexiteit van de situatie en de te overwinnen problemen mag niet onderschat worden.

Over de bezorgheden die geuit werden aangaande de combineerbaarheid van lokale inbedding enerzijds en schaalvergroting anderzijds, preciseert minister Crevits dat het zeker niet de bedoeling is dat er centra zouden sluiten of ver weg van de mensen zouden opereren. De fijnmazigheid moet zeker behouden blijven, maar door samenwerking kunnen centra meer specialiseren en de kwaliteit van hun gerationaliseerd aanbod opdrijven. Die beoogde samenwerking is nu nog niet echt mogelijk omdat er grendels staan op de wijze waarop er kan worden samengewerkt, en ook omdat samenwerking de facto soms afgestraft wordt.

De minister verklaart begrip te kunnen opbrengen voor de vraag naar de kleuring van de middelen, maar herhaalt dat het zaak zal zijn om goed af te wegen hoever we daarin willen gaan, rekening houdend met de betrachting om ook voldoende autonomie te laten om een en ander in te vullen. Mits een voldoende scherpe definiëring van de kernopdracht, moet er volgens haar flink wat ruimte zijn voor autonomie.

In het verlengde daarvan wil de minister ook alle kansen geven aan de geïntegreerde geletterdheidsaanpak van de centra voor basiseducatie. Ook hier ligt weer een reden om niet al te zwaar te gaan kleuren. Zo niet dreigt elke geïntegreerde aanpak bemoeilijkt te worden.

Voor wat de organisatiemodellen betreft, wordt er – conform de principes in de conceptnota over bestuurlijke optimalisatie – toch wel wat vrijheid gelaten. Samenwerking met het leerplichtonderwijs (iets wat nu al gebeurt in de scholengroepen van het GO!) is daarbij een optie, maar ook samenwerking tussen grote CVO's behoort tot de mogelijkheden. Samenwerking biedt alleszins grote voordelen. Elk van de samenwerkende partners maakt zichzelf hierdoor immers sterker. Maar het is niet aan de overheid om te bepalen wie met wie moet gaan samenwerken. Die vrijheid – die nu nog veel te beperkt is – wil de minister niet aan banden leggen.

Nog in dat verband wil de minister de discussie over de consortia zeker niet heropenen. Voor haar is het vooral belangrijk om de leervragen zo helder mogelijk gesteld te krijgen. Welk model daarvoor dan finaal het beste is, is momenteel absoluut niet duidelijk. Ook op het veld is men daar – alleen al door de zeer uiteenlopende contexten en concrete situaties waarbinnen men moet werken – absoluut nog niet uit. Vandaar ook de basisoptie om niet in structuren te investeren, maar wel in mensen. Dat zou ook moeten toelaten om minder te gaan kleuren. Doordat het nu mogelijk zal worden om een sterker middenkader te creëren, kunnen specifiek meer mensen ingezet worden voor de zorg, de individuele trajecten en de individuele begeleiding.

De minister is het vanzelfsprekend niet eens met de kritiek als zou de concept-nota getuigen van een gebrek aan visie. Wel integendeel, zowel qua visie als focus zit het goed. De minister wil de centra de mogelijkheid bieden voluit in te zetten op hun corebusiness die erin bestaat mensen de kans te geven op participatie. Dat bij de weging van de leerlingen kwetsbare groepen zwaarder zullen doorwegen, moet in dat verband een stimulerend effect hebben. Een aantal drempels die op heden nog een efficiëntere samenwerking in de weg staan, worden mee daarom afgebouwd.

Bij de ongeveer 4500 modules die op heden bestaan, is telkenmale precies omschreven wie of welk profiel die mag geven. Het is duidelijk dat men op dit punt zeker wat coulanter kan zijn, hetgeen overigens ook de kwaliteit ten goede kan komen. Het ene sluit volgens de minister zeker het andere niet uit.

Inzake NT2 bevestigt de minister dat de regierol bij het Agentschap Integratie en Inburgering ligt. Dit is een keuze die gemaakt werd naar aanleiding van de regeringsvorming. Er moet natuurlijk wel nog steeds doorverwezen worden naar het geschikte aanbod, en het is daarbij het beleidsdomein Onderwijs dat bevoegd blijft voor die onderwijskundige component. Men mag het dus niet voorstellen alsof het Agentschap Integratie en Inburgering vanaf nu dit deel van de onderwijsregelgeving gaat bepalen. Daarenboven blijven ook de middelen behouden op de onderwijsbegroting. En ook de dubbele finaliteit van het volwassenenonderwijs blijft integraal behouden.

In de financiering zullen cursisten uit kwetsbare groepen zwaarder doorwegen. Aan de definitie van die kwetsbare groepen wordt nog gewerkt. Een van de opties daarbij bestaat er inderdaad in om dezelfde criteria te hanteren als in het leerplichtonderwijs, maar mogelijks moet de zaak ook wat meer worden opengetrokken. De analyse van de doelgroepen loopt momenteel. Welke groepen zijn er, wat zijn de sterkere en de zwakkere groepen, blijven sommige groepen vanzelf en moeten andere groepen daar meer voor worden gemotiveerd?

De minister heeft al heel wat bezoeken afgelegd en heeft daarbij kunnen kennismaken met de grote diversiteit in de werking van de centra. Het is haar daarbij opgevallen dat sommige centra te werk gaan op een manier die het zelfvertrouwen van hun cursisten aanzienlijk vergroot. Eenmaal men mensen in een leerhouding krijgt, kunnen ze worden gestimuleerd om die een hele tijd aan te houden, zodat ze finaal toch hun diploma halen.

Qua databeleid geeft de minister mee verbaasd te zijn over de onzorgvuldige manier waarop de dataopbouw tot nu verlopen is. Bij gebrek aan data is het dan ook moeilijk om in te spelen op evoluties of zaken bij te sturen. Het zou te sterk uitgedrukt zijn om te zeggen dat er blind wordt gevaren, maar er moet zeker veel meer worden ingezet op monitoring.

Dat er ontevredenheid zou heersen op het veld over haar hervormingsplannen, vindt de minister wat kort door de bocht. Er is al heel wat overleg geweest met de betrokken sector en daaruit heeft ze niet meteen een negatief gevoel overgehouden. Wel hunkert het veld naar erkenning en appreciatie voor het werk dat men levert. Ook bestaat er nood aan een duidelijke positionering in de toekomst. Daar moet de sector – die zoals gezegd toch 90 percent van zijn cursisten behoudt – natuurlijk in de eerste plaats zelf aan werken. In het verlengde daarvan vindt de minister het, in het licht van de optie om het hoger beroepsonderwijs onder te brengen bij het hoger onderwijs, overigens ook 'not done' dat de hogescholen op de een of andere manier de expertise van het volwassenenonderwijs maar tijdelijk zouden in stand houden. De expertise van het personeel en ook de expertise in haar globaliteit moet integendeel in haar geheel worden ingekanteld. De minister benadrukt dat de hele transitie moet

gebeuren in volle respect en gelijkwaardigheid tussen hoger onderwijs en volwassenenonderwijs. Ze zal er zeker op toezien dat een en ander niet tot een loutere opslorping – een aanvoelen dat momenteel latent inderdaad wat leeft binnen het volwassenenonderwijs – gereduceerd wordt.

De minister bevestigt verder dat het hervormings- en transitiegebeuren (zoals vervat in de verschillende conceptnota's) één geheel vormt. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om losse elementen ervan te gaan realiseren. Het landschap moet in zijn geheel worden bekeken, zo niet dreigen de betrokken het overzicht te verliezen. Dat betekent evenwel niet dat alle decretale werk tegelijk zal gebeuren. Drempels die men bijvoorbeeld nu al kan wegnemen, zal men vanzelfsprekend sneller decretaal vertalen. Enige uitzondering op deze globaal door te voeren operatie is hbo5 verpleegkunde, waar de cadans mee bepaald wordt door beslissingen op federaal vlak.

Gezien de budgettaire situatie, is de budgetneutraliteit van de operatie een belangrijk streefdoel. De minister wijst er daarbij echter tegelijk wel op dat er nu al 41.000 extra-lesurencursist zijn bijgekomen en dat ook de groeinorm is doorgevoerd. Ze ziet overigens ook wel iets in de opmerking van Koen Daniëls dat een meer gelijke weging meteen ook de argumenten om iets wel dan niet te doen mee kan wegnemen. Maar tussen de opleidingen hoger onderwijs is er ook al heel wat verschil qua weging. Het is dus maar zeer de vraag of studenten zich daar echt door laten leiden en of dat ook nog zo zal zijn eenmaal hbo5 zijn plaats gevonden heeft in de hogescholenstructuur. Ook bij heroriënteringen van studenten door de instellingen zou de inkanteling de zaak neutraal moeten maken.

Wat de flexibiliteit in het aanbod betreft, wil de minister niet uitsluiten dat ook in de toekomst het aanbod gedecentraliseerd aangeboden kan blijven worden. Dat geldt ook voor de in het hoger onderwijs ingekantelde hbo5-opleidingen. Via allerhande samenwerkingsverbanden kunnen die op velerlei locaties waar nu een CVO gevestigd is, aangeboden blijven worden. Dat moet allemaal nog verder worden bekeken en uitgewerkt.

De stelling van Jan Durnez dat kleuring nefast is voor de CBE's, wordt onderschreven door de minister.

Voor het versterken van de leercultuur in Vlaanderen, acht ook de minister het aangewezen om dit in de hand te werken via nauw overleg tussen de verschillende Vlaamse ministers met beleidsdomeinen die in deze relevant zijn. Dit overleg moet trouwens ook buiten de Vlaamse Regering worden gevoerd op alle relevante fora. Allerhande enquêtes tonen immers aan dat het ontbreken van een leercultuur zich op de meest diverse plaatsen en bij de meest uiteenlopende groepen manifesteert. Een meer transversale aanpak dringt zich dan ook op. In het verlengde daarvan spreekt het voor zich dat ook het brede karakter van de vormingen behouden moet blijven.

Met betrekking tot de nood aan individuele trajecten op maat, benadrukt minister Crevits dat ze op het volwassenenonderwijs dezelfde regels wil toepassen als op het secundair onderwijs. Wat er gekend moet worden zal dus centraal bepaald blijven, maar het is aan de centra zelf om te bepalen op welke manier zij best individuele trajecten op maat kunnen aanbieden. De overheid zal daartoe het algemene kader aanreiken en zal er daarbinnen voor zorgen dat er qua financiering voldoende ademruimte komt om dat individuele maatwerk effectief mogelijk te maken.

De minister erkent verder dat er momenteel inderdaad grote kwaliteitsverschillen bestaan. Zoals hoger reeds gezegd, wil ze dit counteren door de expertise meer te gaan bundelen. In het verlengde daarvan herbevestigt ze dat ze er geen probleem mee heeft dat de kleine centra blijven voortbestaan, mits ze maar beter gaan samenwerken. Idem dito voor de diversiteit in de samenwerking. Er mogen verschillende vormen zijn, maar ze moeten wel allemaal tot kwaliteitsverbetering leiden. De minister maakt in dat verband de vergelijking met de CLB's waar er eveneens heel wat expertise aanwezig is, die echter ook heel ongelijk verdeeld is. Samenwerking zal in de toekomst dus op alle domeinen aan de orde zijn, ook wat het volwassenenonderwijs betreft.

2.3. Antwoorden op de tussenkomsten over het hoger beroepsonderwijs

Met betrekking tot de tussenkomsten over hbo5 verklaart de minister dat op de specifieke vragen in verband met de SLO's volgende week geantwoord zal worden naar aanleiding van de bespreking van de conceptnota over lerarenopleiding (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 741/1).

De minister meent te mogen vaststellen dat men het over de partijgrenzen heen een goede zaak vindt dat hbo5 nu een volwaardige plaats krijgt in ons onderwijs.

Ze deelt de bezorgdheid dat het aanbod voldoende flexibel en gedecentraliseerd moet blijven. De creditcontracten die in het hoger onderwijs bestaan zullen de genoemde flexibiliteit ook niet mogen uithollen. Over die kwestie zullen dra nog een aantal gesprekken worden gevoerd met de hogescholen.

De minister beaamt verder dat de timing behoorlijk krap is. Er zal dus hard verder moeten worden gewerkt. Voor haar primeert de kwaliteit echter hoe dan ook. De gesprekken zouden moeten leiden tot een eerste principiële goedkeuring voor het reces van volgend werkjaar. Over de manier waarop de fijnmazigheid gegarandeerd zal worden lopen momenteel ook al volop gesprekken tussen hogescholen en centra voor volwassenenonderwijs. Het moge duidelijk zijn dat het verschaffen van duidelijkheid over de basiskeuzes, de gesprekken op het terrein maar ten goede kan komen. Die gesprekken zullen de komende maanden dan ook hun beslag kunnen krijgen.

De minister kan ook de opmerking van Vera Celis bevestigen als zou hbo5 momenteel de spreekwoordelijke missing link zijn. Vandaar ook dat er nu werk wordt gemaakt van de verdere versterking van hbo5.

De gekoppelde problematiek van de definitie van werkstudenten, het inschrijvingsgeld en de studiepunten moet insgelijks nog verder worden bekeken. Aan de Vlor zal worden gevraagd deze kwestie te analyseren.

Qua rechtspositie zal er een overgang moeten worden georganiseerd die toelaat om gedeelde aanstellingen aan een hogeschool en een centrum voor volwassenenonderwijs te behouden.

Het afstandsonderwijs van zijn kant, zal zowel in de CVO's als de hogescholen verder moeten worden uitgebouwd. In een steeds digitaler wordende wereld is dit trouwens de onderwijsvorm van de toekomst. En ook in andere landen wordt er stevig op ingezet.

Dat in de nieuwe constellatie meer generatiestudenten voor hbo5 zullen kiezen is onmiskenbaar een goede zaak. Dat betekent echter niet dat men de zijnstroom zal verwaarlozen, wel integendeel. Voor de minister is het duidelijk dat zowel de universiteiten als de hogescholen hiervoor de nodige aandacht zullen moeten opbrengen. Ze maakt de vergelijking met de op heden reeds bestaande

schakelprogramma's via dewelke kan worden overgeschakeld van hogeschool naar universiteit. Daarvan zeggen nogal wat studenten dat er best meer in geïnvesteerd zou mogen worden. Zulks geldt a fortiori voor de zogenaamde 'zalmstudenten', waarvan er in de toekomst allicht meer zullen zijn.

De volwaardige positie die hbo5 nu zal innemen binnen ons hoger onderwijs, is in die zin ook bijzonder omdat er tegelijk sprake is van een duidelijke brugfunctie naar de arbeidsmarkt toe.

In het verlengde daarvan herbevestigt de minister dan ook dat de inkantelingsoperatie geen eenzijdig gegeven mag zijn. Ook de hele transitie moet op een gelijkwaardige manier gebeuren. De sector heeft dienaangaande overigens ook al de nodige signalen gegeven en de minister neemt die ter harte. Het eindresultaat moet hoe dan ook bestaan in sterke opleidingen en een beter en goed gespreid aanbod met veel flexibiliteit.

De overgangsperiode waarvan sprake, loopt tot 2019. Hoewel het dus nog over jaren gaat, is dit binnen het beleidsdomein Onderwijs een relatief korte termijn. Op het terrein wordt er dan ook al volop overleg gepleegd. Het gevaar op een eenzijdige inkanteling wordt daardoor ook minder.

De minister zal verder ook de opmerking van Koen Daniëls aangaande eventuele heroriënteringsincentives meenemen. Dat er tussen de opleidingen sowieso financiële verschillen zitten is echter reeds een gegeven binnen het huidige hoger onderwijs. Er zal dus goed moeten worden nagedacht over hoe de balans globaal in evenwicht kan worden gehouden.

Afsluitend spreekt de minister haar tevredenheid uit over de vele constructieve opmerkingen die hier geformuleerd werden. Qua methodologie zullen – na de adviesrondes en de gesprekken met het veld – een aantal recent opgerichte werkgroepen het verdere proces begeleiden. De minister zal de commissie op de hoogte houden van de vorderingen van deze werkgroepen.

3. Slotreplieken

In het licht van wat hij eerder reeds heeft aangehaald over de Edufora, consortia, platformen en dies meer, wijst *Jan Durnez* nog op een specifiek probleem dat zich stelt bij begeleiding van OCMW-cliënten. Traditioneel verwijzen de maatschappelijk werkers dan door naar de VDAB. Nochtans zit ook hier ongetwijfeld een publiek dat op een andere manier naar de eigen leervraag en leervaardigheid zou kunnen worden gestuurd. Enkel de VDAB-piste in aanmerking nemen is volgens het lid iets te gemakkelijk. Zijns inziens zou een vorm van regionaal overleg alleszins al meer kansen bieden om breder te gaan dan enkel de VDAB.

In het kader van zijn eerdere opmerking over de heroriëntering van studenten benadrukt *Koen Daniëls* dat absoluut vermeden moet worden dat hbo5 zou worden voorgesteld als een soort bachelor-light. Hbo5 heeft een eigen profiel, een eigen finaliteit, een eigen invulling en een eigen aanpak. Dat alles moet dan ook zorgvuldig worden bewaakt. Bij de heroriëntering van studenten binnen het hoger onderwijs (waar hbo5 toe behoort), moet er daarenboven worden gewaakt over het principe dat de heroriëntering dient te gebeuren op basis van de noden van de student en niet op basis van de financiering van de richting waar men naartoe heroriënteert. Of er incentives moeten worden voorzien voor heroriëntering is volgens het lid dan nog een andere zaak, waar hij persoonlijk nog niet helemaal uit is. Feit is alleszins dat studenten nu nogal eens heel lang blijven zitten in een dezelfde opleiding, vooraleer ze andere paden gaan bewandelen.

In het verlengde daarvan stelt zich ook de ruimere problematiek van de OBE's binnen het hoger onderwijs. Op grond van de evaluatie van het financieringsdecreet zou eens moeten worden bekeken hoe die OBE's beter op de realiteit kunnen worden afgestemd.

Met betrekking tot de herziening van de OBE's wijst minister *Hilde Crevits* erop dat preliminaire gesprekken haar geleerd hebben dat er, bij een gelijkblijvende enveloppe, maar weinig animo tot hervorming is bij de hogeronderwijsinstellingen. Dit wijst erop dat er wel degelijk een aantal gefundeerde evenwichten ten grondslag liggen aan het in 2008 bereikte akkoord. Voor alle duidelijkheid voegt ze daar nog aan toe dat ze zeker ook niet van plan is om incentives te geven bij heroriëntering. Het verschil in financiering tussen hbo5 en de huidige hogeronderwijsinstellingen zal allicht ook geen factor zijn om jongeren in het hoger onderwijs te houden. Op heden bestaan er tussen de verschillende opleidingen in het hoger onderwijs immers ook al verschillen qua financiering en die leiden niet tot distorsies. Jongeren laten zich daar alleszins niet door leiden. In de mate dat hbo5 een volwaardig onderdeel wordt van het hoger onderwijs en mee in het aanbod, de programmaboekjes en de kennismakingsdagen zit, zal het beeld bij jongeren wel volgen. Op heden is het nog te veel een zaak van 'onbekend maakt onbemind'.

Koen Daniëls repliceert daarop dat hij zeker geen steen wil werpen naar de hogeronderwijsinstellingen, maar dat in deze wel degelijk sprake is van dubbele communicatie. Aan de ene kant betreurt men de OBE's, de manier waarop deze tot stand gekomen zijn en het feit dat ze niet meer helemaal bij de tijd zijn, maar wanneer er dan anderzijds wat ruimte vrijkomt (desgevallend bij het toekennen van een klik), blijkt men niet echt geneigd om daar effectief iets mee te doen. Op die manier blijft men natuurlijk in een kringetje draaien. Het lid meent dan ook dat eens zou moeten worden nagegaan wat in deze de opties en mogelijkheden zijn om het proces toch een zetje te geven. Ongetwijfeld wordt hier later nog op teruggekomen.

Jan Durnez wijst nog op een vervelend precedent in ons hogeronderwijslandschap. Bij de inkanteling van een aantal academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten, hebben die universiteiten een soort premie gekregen via hogere OBE's. Dat gegeven zal in de discussie ongetwijfeld nog naar boven komen.

Koen Daniëls stelt vast dat men bij discussies over het hoger onderwijs nogal vaak eindigt bij de OBE's. Hij oppert dan ook de suggestie om de hele zaak eens opnieuw te bekijken. Het valt immers niet te ontkennen dat de universiteiten bij die inkanteling een serieuze boost gekregen hebben, spijs het feit dat het profiel en de doelstellingen ongewijzigd zijn gebleven. Men zal desgevallend die akkoorden uit het verleden eens opnieuw tegen het licht moeten houden, zonder te raken aan de legitieme verwachtingen van de instellingen.

Ook in het licht van de reeds aangehaalde thematiek van de heroriëntering van studenten, zal het hele plaatje hoe dan ook wel eens tegen het licht moeten worden gehouden. Nu komt het immers al te vaak voor dat er heel veel tijd en energie wordt gestoken in studenten die finaal de eindmeet niet halen. Zowel in het belang van de instelling en de maatschappij, als in het belang van de student zelf, kan het dus beter zijn om zo vroeg mogelijk te heroriënteren. Bij gebreke daaraan dreigen de betrokken studenten immers – spijs de investeringen door hun ouders – dermate veel jaren te verliezen dat ze niet meer in staat zijn een volledige pensioencarrière op te bouwen. Ook deze niet-onderwijselementen moeten dus mee in rekening worden gebracht.

Kathleen HELSEN,
voorzitter

Jan DURNEZ
Vera CELIS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AAV	Aanvullende Algemene Vorming
bso	beroepssecundair onderwijs
buso	buitengewoon secundair onderwijs
cao	collectieve arbeidsovereenkomst
CBE	centrum voor basiseducatie
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
CVO	centrum voor volwassenenonderwijs
dbso	deeltijds beroepssecundair onderwijs
EVC	erkenning van verworven competenties / elders verworven competentie / eerder verworven competentie
GIA	Geletterdheid, Integratie/Inburgering en Anderstaligheid
GO!	onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
GOAL	Guidance and Orientation for Adult Learners
hbo	hoger beroepsonderwijs
LUC	lesuren per cursist
NEET	not in education, employment or training
NT2	Nederlands als tweede taal
OBE	onderwijsbelastingseenheid
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OD	decreet betreffende het onderwijs (genummerd onderwijsdecreet)
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OKAN	onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers
RESOC	regionaal sociaal-economisch overlegcomité
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SES	socio-economische status
SLO	Specifieke Lerarenopleiding
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad